

Edukace v multikulturních školách

Jana Tomášková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana TOMÁŠKOVÁ**
Osobní číslo: **H118326**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Edukace v multikulturních školách**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na normativní vymezení práva na výchovu a vzdělání;
- multikulturní prostředí - rodiče, vrstevníci;
- multikulturní tradice a jejich vliv.

Součástí práce bude realizovaný kvantitativní výzkum.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Barša, P. Politická teorie multikulturalismu. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003.

Černík, J. S vietnamskými dětmi na českých školách. Jinočany: H & H, 2006.

Marádová, E. Multikulturní porozumění. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006.

Nečas, C. Romové v České republice včera a dnes. Olomouc: Vydavatelství UP, 1999.

Petruciová, J. Multikulturalismus, kultura, identita. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2005.

Václavík, D. Etnické a kulturní minority ve střední Evropě. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. František Sýkora

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

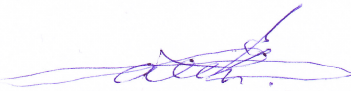
30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

JANA TONÁŘKOVÁ

Jméno, příjmení studenta

V Brně 14.2.2014

Prova Tonářková

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Edukace v multikulturních školách, v současnosti hodně diskutované téma. Touto prací přiblížím, jak tyto školy pracují a jsou zapojeny do různých vzdělávacích programů a projektů. Poukáže na menšiny žijící v České republice a na jejich integraci do českých škol. Rozebírá také právo na vzdělání a rovný přístup k němu. Každý má právo na výchovu a náboženskou svobodu. Na konec nám práce poukáže, že základ je v rodině a tradicích.

Klíčová slova: edukace, menšiny, multikulturalita, tradice, multikulturní výchova

ABSTRACT

Education in multicultural schools is currently much debated topics. This bachelor's work elucidates how these schools work and involve in various educational programs and projects. This project shows the minorities living in the Czech Republic and their integration into Czech schools. Also, it analyzes the right to education and equal treatment towards it. Everybody has right to education and freedom of religion. At the end, it's demonstrating that the base is in the family and traditions

Keywords: education, minorities, multiculturalism, tradition, multicultural education

Ráda bych poděkovala panu Mgr. Františku Sýkorovi za cenné rady a úspěšné vedení během zpracování této práce. Paní Mgr. Ivě Tycové za absolvování odborné praxe na Odboru sociálních věcí, kde jsem získala důležité poznatky k mému oboru. A v neposlední řadě svému partnerovi a celé mojí rodině za trpělivost a podporu do té doby, než jsem práci odevzdala.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	5
I TEORETICKÁ ČÁST	6
1 NORMATIVNÍ VYMEZENÍ	7
1.1 PRÁVO NA VZDĚLÁNÍ.....	7
1.1.1 Rovný přístup ke vzdělání.....	8
1.2 PRÁVO NA VÝCHOVU.....	8
1.2.1 Náboženská svoboda.....	10
2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	12
2.1 RODINA – VÝCHOVA A TRADICE	13
2.2 MULTIKULTURALITA	15
2.2.1 Multikulturalita a její základní pojmy.....	15
3 MENŠINY V ČESKÉ REPUBLICE	18
3.1 RUSKÁ A UKRAJINSKÁ MENŠINA.....	20
3.2 VIETNAMSKÁ MENŠINA	21
3.3 POLSKÁ MENŠINA	22
3.4 ROMSKÁ MENŠINA.....	22
3.5 INKLUZE VE VZDĚLÁNÍ	24
4 MULTIKULTURNÍ ŠKOLY	26
4.1 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY A ODBORNÍCI.....	27
4.1.1 Školní odborníci	28
4.1.2 Vzdělávací programy a projekty	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
5 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI	34
5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34
5.2 HYPOTÉZY.....	34
5.3 PODROBNÝ PŘEHLED ÚVODNÍCH OTÁZEK.....	35
5.4 PODROBNÝ PŘEHLED OTÁZEK K TÉMATU	40
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
SEZNAM OBRÁZKŮ	59
SEZNAM TABULEK	60
SEZNAM GRAFŮ	61
SEZNAM PŘÍLOH	62

ÚVOD

Tato práce, kterou právě držíte v rukou, se zabývá problematikou multikulturních škol. Spousta z vás se s tímto pojmem již setkala, nebo si dovedete představit, co spojení slov multikulturní a škola může znamenat. Nicméně, spolu si přiblížíme, jak se na tento pojem a multikulturní školství dívá český občan, jaké právo na vzdělání má každý z nás, a jak to vlastně je z pohledu zákona, Ústavy a ostatních dokumentů. Práce je rozdělena na dvě základní části, z čehož první část, takzvaná teoretická obsahuje základní teorii a důležité dokumenty a zákony. V prvních kapitole nazvané Normativní vymezení si již zmiňované dokumenty a zákony blíže vysvětlíme, podíváme se na Listinu základních práv a svobod, Ústavu a další neopomenutelné zákony zabezpečující rovný přístup ke vzdělání nás i našich dětí. Jelikož multikultura znamená i svobodu vůle a vyznání, neopomenutelná část musí být i náboženská svoboda, jakožto jeden z pilířů kultury a tradic. Druhá kapitola poukáže na multikulturní výchovu, která je základ pro dobré spolužití s různými menšinami na území České republiky. Vychovává z nás jedince tolerantní bez zbytečných předpokladů. Výchova by měla probíhat nejdříve v rodině, dává nám pevnou základnu pro další vzdělávání se a chápání světa. Každá rodina předává svému potomkovi rodinné hodnoty a tradice. V této kapitole také vysvětlíme některé pojmy jako multikulturalita a pojmy s ní spojené, jako jsou například národ, etnikum, rasa a jiné. Ve třetí kapitole si blíže přiblížíme menšiny žijící v České republice, důvody jejich emigrace a adaptaci do životů nás všech. Popíšeme si menšiny, které mají v České republice jedno z největších zastoupení, a blíže si je přiblížíme, připomeneme si inkluzi ve vzdělání, proč je tak podstatná a správná. V poslední a tedy čtvrté kapitole si uvedeme některé multikulturní školy, rozebereme je a podíváme se, co taková škola vlastně nabízí, jaké jsou vzdělávací programy a projekty do kterých se školy z celé České republiky zapojují a řídí se jimi. Programy jako “Domácí učitel“ nebo “Začít spolu“ jsou jen malá ochutnávka toho, co práce nabízí. V neposlední řadě je důležité si uvědomit, že kvalifikovaný personál a vedení je základ pro fungování každé organizace, tudíž ani školství není výjimkou, a tak se na klíčové pozice pro správné fungování škol z našeho multikulturního pohledu podíváme blíže. Druhá část, neméně důležitá, je část praktická. Jedná se o výzkum již zmíněného multikulturního školství, a jak se k tomu staví řadový občan, jaké jsou jejich zkušenosti a kolik o této oblasti vědí, si přiblížíme pomocí kvantitativního výzkumu s použitím dotazníků. Jeho vyhodnocení spolu s grafy a rozbohem najdete ve druhé polovině této práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NORMATIVNÍ VYMEZENÍ

Normativní vymezení je důležité v tom, že všichni účastníci, jak žáci, tak i učitelé mají svá práva a povinnosti. V této kapitole si objasníme nejdůležitější prameny práva na vzdělání a výchovu, dále na náboženská práva neboli náboženskou svobodu.

1.1 Právo na vzdělání

Za nejzákladnější zákon státu a nejvyšší právní normu považujeme Ústavu České republiky. Dokládá existenci státu a vytváří pravidla státní moci, ale hlavně zaručuje občanům základní lidská práva. Tyto práva máme obsažena v důležitém dokumentu, který se nazývá Základní listina práv a svobod a najdeme ji v základním ustanovení v Ústavě.

„Tradiční klasifikace lidských a občanských práv, jak ji známe z ústavních aktů přijatých v evropských státech v první a druhé polovině 20. století je následující: první skupinu tvoří práva osobní, druhou práva politická a třetí sociální, hospodářská a kulturní práva.“ (Blahož, 2005, s. 46)

Tyto právní závazky práv a svobod jsou nezadatelná, nezcizitelná, neprohlášená a nezrušitelná. (Hrdina, 2004, s. 60)

Pro bakalářskou práci mě z Listiny základních práv a svobod nejvíce zajímají práva kulturní.

Ve člancích 33 a 34 Listiny základních práv a svobod najdeme právo k přístupu ke kulturnímu bohatství, právo k výsledkům duševní činnosti a právo na vzdělání. Podle dikce Listiny je základním právem to, že občané mají právo na bezplatné vzdělání na základních a středních školách. U vysokých škol, bylo umožněno zavedení placeného vysokoškolského vzdělání na státních vysokých školách. Důvodem bylo vyřešit nedostatečnou kapacitu vysokých škol a velký zájem o vysokoškolské studium. (Blahož, 2005, s. 148–149)

Ve školství proběhla změna, kdy 1. ledna 2012 nabývá účinnosti zákon č. 472/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

(<http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-472-2011-sb-kterym-se-meni-skolsky-zakon>)

Na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy můžeme najít velmi zajímavý dokument, který se nazývá Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

Tento dokument by měl sloužit na pomoc učitelům a jeho aktuální znění je k 1. 9. 2013. Je to souhrn všech vzdělávacích oblastí, jako jsou předměty zeměpis, fyzika, výchova k občanství, etická výchova, člověk a jeho svět a spousty jiných předmětů. Průřezová témata jako je osobnostní a sociální výchova, environmentální výchova a multikulturní výchova, o které se ještě zmíním později.

(<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>)

1.1.1 Rovný přístup ke vzdělání

„Bez dosažení kvalitního vzdělání je téměř nemožné získat naplňující, zajímavé zaměstnání, které je zásadním faktorem životní úrovně a významným indikátorem seberealizace každého člověka. To je velmi podstatné ve vztahu k národnostním menšinám: v řadě zemí, bohužel také v naší společnosti, je běžnou skutečností, že etnické menšiny dosahují z různých příčin nižšího vzdělání než majoritní populace, nezískávají dobře placené zaměstnání a potýkají se naopak s velkou mírou nezaměstnanosti. Tyto okolnosti vedou k většímu výskytu sociálně patologického chování a prohlubuje se sociální exkluze.“ (Obrovská, 2011, s. 160)

Rovný přístup ke vzdělání – je myšlenka, propojená spravedlností. Jenomže spravedlnost je chápána pokaždé a každým jinak, ale vždy závisí na sociální situaci. Dvě základní složky rovného přístupu jsou: první složka vnější povahy znamená rovný přístup dětí ke vzdělání jakékoliv formy a stupně. Druhá složka je povahy vnitřní a je rozdělena v systému formálního a neformálního vzdělání. Tato zásada by měla zasahovat do všech obsahů vzdělávacích programů a procesů, včetně didaktiky. (Jílek, 2013, s. 47)

1.2 Právo na výchovu

Nejprve se zaměřím na jeden z nejdůležitějších mezinárodních dokumentů a to je:

„Úmluva o právech dítěte – doposud žádné mezinárodní smlouvě se nedostalo takového přijetí. Tento závazný dokument podepsalo a ratifikovalo 193 států a očekává se, že poslední tři státy (Somálsko, Jižní Súdán a USA) se ke společnému hnutí připojí. Úmluva je obvykle označována jako úmluva vycházející ze tří P. P jako provisions (zajištění vývoje), P jako protection (ochrana) a P jako participation (aktivní účast dětí na životě společnosti). Úmluva uskutečňuje tuto představu tím, že dítěti zaručuje práva (veřejné služby nebo dobra), která již byla upravena v předešlých mezinárodních

dokumentech (výživa, bydlení, vzdělání, zdraví) nebo jde o novou úpravu, jako je ochrana totožnosti dítěte (právo na jméno a státní občanství a na ochranu totožnosti), či uznává právo na zotavení a navrácení do normálního života především těch dětí, které se staly oběťmi špatného zacházení.

Úmluva uznává, že dítě má ve společnosti hrát aktivní úlohu především v oblasti, kterou ovládají občanská práva a svobody, která inter alia zahrnují:

- *nutnost, aby byla dítěti poskytnuta možnost být slyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká (čl. 12),*
- *svoboda projevu (čl. 13),*
- *svoboda myšlení, svědomí a náboženství (čl. 14),*
- *svobodu sdružování (čl. 15),*
- *právo dítěte na respekt k jeho soukromému životu (čl. 16),*
- *respekt k jeho lidské důstojnosti (čl. 28 a 39),*
- *respekt k dítěti náležejícímu k menšině tak, aby mohlo vyznávat vlastní kulturu, praktikovat vlastní náboženství a používat vlastní jazyk.*

V tomto smyslu je Úmluva průkopnická, protože zavádí novou normativní koncepci. V souladu s touto koncepcí se dítě během svého vývoje na základě své soudnosti může podílet na životě rodiny, školy, vzdělávacího místa, obce anebo města. Dítě není jenom pasivním členem sociální skupiny, o něhož je třeba se starat, ale stává se bytostí, která určuje vlastní život.“ (Zermatten, 2013, s. 85–87)

„Zákon o rodině – ust. § 31 odst. 2 ZoR – stanoví rodičům při výkonu práv pramenících z rodičovské zodpovědnosti určité povinnosti. Rodiče jsou povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad dítětem dohled odpovídající stupni vývoje.“

Výchova dítěte je velmi náročný proces, kde se může použít termín socializace, což znamená vrůstání jedince do společnosti. Dítě by mělo vyrůstat v bezpečném a podnětném prostředí, kde se učí a postupně si vytváří vazby k širší společnosti. Rodičovské právo znamená, že si rodiče můžou zvolit prostředky a metody výchovy, jak jim to vyhovuje a co považují za dobré. Tyto metody se jen nesmí dostat do konfliktu s nejlepším zájmem dítěte. Nejčastěji diskutovaný problém je právo dítěte na soukromí. Když rodič prohledává pokoj nebo tašku svého potomka, už může vzniknout problém. Záleží na dalších okolnostech, jako je vyspělost dítěte, věk a na základě čeho bylo právo porušeno, například podezření na užívání omamných látek nebo sprejerství.

Hlavní úlohu ve výchově sehrávají rodiče. Ti dávají potomkovi vzor, který časem přebírá a je schopen sám navazovat mezilidské vztahy. Nikdy nemáme jeden druh výchovy, který můžeme aplikovat na další a další děti. Je to velmi individuální, co rodina, to jiná výchova. Vychováváme podle toho, co jsme si odnesli jako vzor ze své rodiny a podle našich hodnot. Můžeme využít i výchovné prostředky, ale nesmí ohrozit citový, rozumový, tělesný, mravní vývoj a samozřejmě i zdraví. Pokud tyto prostředky dítě ohrožují, tak může stát zasáhnout. Patří sem: zanedbávání, tělesné a duševní násilí, nedbalé zacházení a zneužívání. Neutichající je diskuze o tělesných trestech, v zákoně nejsou nijak zakázané, záleží tady na rozhodnutí rodičů, jak trest použít. Rodinné prostředí je nejdůležitější, uspokojuje dítěti potřeby emoční, duševní a materiální, ale problém nastane tehdy, kdy se rodiče rozcházejí. Musí se spolu domluvit na všech podstatných záležitostech ohledně výkonu rodičovské zodpovědnosti. Pokud toho nejsou schopni, zasáhne soud. Ten vždy jedná v zájmu dítěte. (Hořínová, 2011, s. 245–248)

1.2.1 Náboženská svoboda

„Pojetí náboženské svobody jakožto svébytné hodnoty je v každém státě závislé na řadě faktorů. Odvíjí se předně od toho, co stát od věřících (a od církví, v nichž se tito věřící sdružují) očekává, jak si jich váží, popř. neváží. V České republice je systém konfesního práva ovlivněn určitou ambivalencí ve vztahu státu a církve (zde především katolické): na jedné straně byla po pádu komunistického režimu (a částečně i v reakci na něj) věřícím i církvím ústavněprávními normami přiznána velkorysá náboženská svoboda, na druhé straně přetrvává vůči církvím v české společnosti (podle statistik nejateističtější v Evropě!) určitý odstup až nedůvěra.“ (Hrdina, 2004, s. 57–58)

Náboženská svoboda:

Individuální – platí pro jednotlivce, ale i pro rodiny

- u nás je úplná svoboda náboženského přesvědčení a vyznání, můžeme vstoupit do jakékoli církve či náboženského sdružení
- po dlouhých letech jsme se dočkali i pouze církevního sňatku, musíme absolvovat jen předoddavkové řízení, dříve musely být sňatky dva – občanský a potom až církevní sňatek

Kolektivní

- je stále poněkud složitější, získávat liberalizovaný přístup nových církví a náboženských společností k registraci
- církve a náboženské společnosti mají právní subjektivitu – mohou své duchovní vzdělávat sami, zakládat školy nebo vyučovat ve veřejných školách, podílejí se na armádní a vězeňské duchovní službě (Hrdina, 2004, s. 251-253)

Podle výsledků Českého statistického úřadu ze sčítání lidu v roce 2011, je náboženské vyznání v České republice vyjádřeno takto:

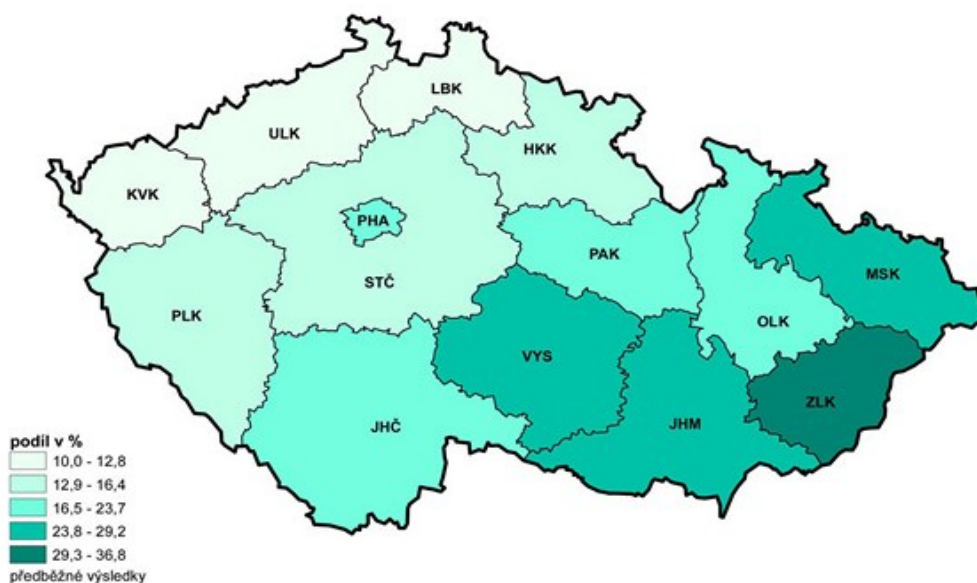
(http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/rekreace_kultura_a_nabozenstvi)

Tab. 1. Náboženské vyznání obyvatel České republiky.

Sčítání lidu 2011	%	
počet obyvatel		10 562 214
věřící	20,6	2 175 087
věřící hlásící se k církvi	13,9	1 467 438
Církev římskokatolická	10,3	1 083 899
Českobratrská církev evangelická	0,5	51 936
Církev československá husitská	0,4	39 276
Jediismus	0,1	15 070
věřící nehlásící se k církvi	6,7	707 649
nevěřící	34,2	3 612 804
neuveдено	45,2	4 774 323

Podíl věřících v krajích (SLDB 2011)

Obr. 1. Podíl věřících občanů v krajích České republiky.

2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

„Příslušníci cizích kultur se setkávali od nepaměti, přejímali od sebe části slovní zásoby, zvyky, správní systémy apod., spojovali se, obchodovali spolu, bojovali proti sobě. Setkáváme se tedy s popisem cizích kultur ve vztahu ke kultuře naší, což je prvním metodickým principem interkulturní výchovy. Multikulturalita, prostor setkávání příslušníků různých kultur, je naprosto přirozeným jevem, který existuje na naší planetě vlastně od nepaměti a má naprosto konkrétní důsledky v životě člověka, velmi výrazně ho ovlivňuje.“ (Šišková, 2008, s. 36–37)

Co tedy multikulturní výchova znamená? Přesná definice podle Jana Průchy (2011, s. 15):

„Multikulturní (interkulturní) výchova je edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na základě různých programů ve školách a v mimoškolních zařízeních, v osvětových akcích, v reklamních kampaních, v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje, i značné finanční prostředky, ale její skutečný efekt není spolehlivě prokázán.“

Česká republika bývala dříve zemí tranzitní, ale stala se zemí poměrně otevřenou a stabilní ve věcech ekonomiky a politiky, a proto ji hodně migrantů vyhledává jako cílovou destinaci. Samozřejmě s dospělými přicházejí i děti, kteří musí absolvovat povinnou školní docházku a jsou převážně zařazováni do běžných tříd. Ve školním roce 2006/2007 navštěvovalo základní školu 12 504 dětí a toto číslo se každým rokem zvyšuje. Cizinci mnohdy zažívají stres z migrace, kulturní rozdíly a přijetí či nepřijetí majoritní společnosti. V dnešní době všechny školy na území České republiky jsou povinny vyučovat podle nového rámcového vzdělávacího programu, kde je zahrnuta i multikulturní výchova. Děti z multikulturních tříd mají mnohem menší tendence ke xenofobním a rasistickým názorům. Stávají se kamarády, kde jim nezáleží na barvě pleti. Vysvětlují si tradice svého národa a vzájemně se obohacují. (Cílková, Borešová, 2011, s. 11-12)

Multikulturní výchovu zajišťují ve školách učitelé. Měli by být vybaveni didaktickými dovednostmi a volit vhodné postupy a prostředky:

- *„jednak objasňovat českým žákům a studentům, jak se chovat ke spolužákům i dospělým příslušníkům jiných etnik, národů, a ras, jak s nimi komunikovat, aby přitom byly respektovány jejich kulturní zvláštnosti apod.,*

- *jednak vycházet dobře s žáky a studenty jiného než českého etnika, které mají ve svých třídách, umět jednat i s jejich rodiči, např. s imigranty nebo příslušníky domácích etnických menšin.* (Průcha, 2011, s. 69)

2.1 RODINA – výchova a tradice

„Malé děti si hrají, dovádějí, nedělají rozdíl mezi sebou kvůli barvě pleti kulturním nebo etnickým odlišnostem. Rozdíly sice vidí, ale nepovažují za důležité. Pokud se některé povyšuje nad ostatní kvůli barvě pleti, je to známka toho, že bylo svědkem takového agresivního chování u dospělých.

Dokážeme my, dospělí, být dětem příkladem v respektování odlišností druhých??

(Marádová, 2006, s. 5)

Multikulturní výchova by měla samozřejmě začínat v rodině. Kde nás rodiče budou vést k toleranci jiných národů, náboženských skupin, abychom spolu mohli spolupracovat. Na tuto výchovu, by pak měli navázat v předškolním i školním zařízení. Teď se blíže zaměříme na pojem RODINA.

Rodina je malá sociální skupina, kde jsou vztahy podřízenosti a nadřízenosti mezi jednotlivci. Dobrý domov je podmínka šťastného dětství. Taková rodina by měla plnit své základní funkce, které jsou:

- socializační a akulturační- výchova dětí, předávání kulturních hodnot, vzdělání
- emocionální- uspokojování citových potřeb
- ekonomicko- společné hospodaření
- biologicky- reprodukční

„Dobře socializovat lidskou bytost je do velké míry uměním a zdaleka ne mechanickým procesem, který se dá beze zbytku naordinovat. Je to totiž vrcholné umění přiměřenosti výchovných zásahů vzhledem k momentálním potřebám vychovávaného, jenž je autonomní bytostí s obecnými rysy lidí, ale zároveň neopakovatelným originálem člověka.“ (Večerka, 1996, s. 8)

Rodinné tradice jsou jedny z nejdůležitějších aspektů v rodině, čímž vzniká sociální dědičnost. Tradice si připomínáme uchováváním předmětů, jako jsou fotografie, obrazy a starožitné předměty. V dnešní době je moderní si dělat nebo si nechat udělat rodokmen, aby se vědělo, čím se živili naši předci. V rodinách se také vyprávějí legendy a rodinné příběhy, které jsou směsí reálných a fantastických prvků. Autor se dále domnívá, že rodinné tradice zvyšují stabilitu rodiny a odolnost vůči stresům. Rodinné tradice více uchovávají ženy než muži. (Matoušek, 1993, s. 57–58)

„Nositelem tradic je romská rodina. Typický je velký počet dětí, ale i skutečnost, že tradiční je společné soužití široké vícegenerační rodiny. Romské dítě tak vyrůstá mezi větším počtem sourozenců, bratranců a sestřenic. Domácnost je zpravidla tvořena rodiči a prarodiči, ale i strýci a tetami a jejich dětmi. Všechny tyto příbuzné dítě vnímá jako blízké příbuzné, a tím i jeho svět má jiné specifické rozměry.“

Dříve si Romové drželi od jiných národů určitý odstup, ale pokud se setkali, tak se chovali velmi zdvořile, pohostinně a panovala vzájemná úcta. Jsou to nejzákladnější tradice, které mají. Další tradice se týkají hlavně jídla. Každá rodina má svůj postup přípravy pokrmů a řádně ho dodržují, ale všichni rozdělují potraviny na čisté a nečisté. Mezi nečisté patří potraviny, co se musejí znova ohřívat, spadl do jídla vlas nebo celé spadlo na zem. Dnes se Romové oblékají moderně, ale ještě nedávno nosili pouze svoje kroje. Byly krásně vyšíváné a hezky se o ně starali. Dnes se drží za tradici, že muži střední generace nosí tmavší obleky a ženy pestřejší oblečení. (Marádová, 2006, s. 15-17)

„Výchova dítěte je tvořivé dílo! Kus pradávných instinktů do nás vložených matkou přírodou před úsvitem dějin, trochu naší lidské laické naivity, trochu praxe našich prababiček, kus vážné vědy a velký kus umění. A to všechno podloženo láskyplným vzájemným vztahem mezi dítětem a těmi, kdo si zaslouží (podle dnešní odborné nomenklatury) označení jeho lidé.“ (Matějček, 2008, s. 7)

Podle Johna Bowlbyho, který je zakladatel teorie vztahové vazby (attachment), která spojuje dva lidi navzdory prostoru a času a vytváří neviditelné emocionální pouto. (Brisch, 2012, s. 15)

2.2 MULTIKULTURALITA

„Multikulturalita je zjitřeným fenoménem dnešního světa, vyrůstá z minulosti a v dnešních podmínkách má lidstvo možnost existenci různorodých kultur vedle sebe (a někdy také proti sobě) optimálně řídit. Toto záměrné působení nazýváme multikulturalismem. Filozofické zvládnutí problematiky, nadhled při rozhodování učitele i žáka o kladech a záporech multikulturalismu v současném světě, vyžaduje i nové úkoly pro multikulturní výchovu, která je jedním z efektivních nástrojů prosazováním multikulturalismu ve společnosti. Uplatňování multikulturalismu však opravdu není tak snadné, jak se mnohým původně zdálo. Objektivní procesy a rozpínavost některých kultur (v Americe kultury hispánské, v Evropě kultury islámské) přinášejí pochybnosti o možnostech úspěchu v komunikaci mezi kulturami.“ (Balvín, 2012, s. 9)

Čím více to je napnutější ve společnosti, tím máme více materiálů pro společenské vědy. Kulturní antropologií se zabývají vědy, jako je politologie, psychologie, sociologie, pedagogika a nově i zajímavý obor sociální pedagogika. Zvyšuje se zájem o studium migrace a kulturních otázek. (Barša a kol., 2012, s. 14)

Poprvé se slovo multikulturalismus objevilo v roce 1957 ve Švýcarsku, kterým pojmenovali charakteristiku svého národa, který je velmi kulturně rozdílný, avšak politicky jednotný.

2.2.1 Multikulturalita a její základní pojmy

„Vědomí, že někam patřím, poskytuje pocit zakotvenosti, zvyšuje čitelnost světa, motivuje, mobilizuje, ale též spoutává a odděluje. Pocit příslušnosti (náboženské, národní, etnické, politické...) utváří kolektivní identitu. Jejím tmelem je přesvědčení o výlučnosti naší věci. Ve jménu kolektivní identity se prolilo mnoho krve. Často se přitom mávalo prapory třídních a národních zájmů a sociální spravedlnosti.“ (Václavík, 2001, s. 6)

Etnikum (etnická skupina)- je společenství lidí, kteří mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Mají vlastní etnicitu.

Etnicita- je navzájem provázaný systém kulturních (duchovních a materiálních), jazykových, teritoriálních, rasových faktorů. Představy o společném původu a historické osudy, které působí v interakci a formují etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu.

Etnická příslušnost- projev vědomí o sounáležitosti skupiny nebo jednotlivce s určitou etnicitou.

Rasa- je pojem zcela neutrální, každý z nás patří k určité rase (plemenu). Rasy jsou velké skupiny lidí s velmi podobnými tělesnými znaky, které bývají dědičné. Vytvořili se vlivem přírodního prostředí na určitých geografických územích (Asie- mongoloidní plemeno, Evropa a Blízký východ- europoidní plemeno, Afrika- negroidní plemeno).

Rasismus- je negativní jev, nepřátelské aktivity a agresivní chování proti příslušníkům jiné rasy.

Diskriminace- stejně jako rasismus je diskriminace negativní jev, ale příčinou nemusí být jen jiná rasa, ale i věk, pohlaví, náboženské přesvědčení.

Stereotypy- jsou mínění o skupinách, objektech, jednotlivcích, nemáme s nimi zkušenosti, ale posuzujeme je na základě šablonovitěho vnímání, které získáváme z rodiny a tradic.

Předsudek- emočně nabitý, názor přijatý jedincem nebo skupinou, dá se říci, že to je jistá předpojatost, protože kriticky nezhodnotíme úsudek.

Kultura- společenské normy a hodnoty, které jsou důležité pro členy dané společnosti a které předávají dalším generacím prostřednictvím socializace.

- Kultura se nám ukazuje v podobě výtvorů lidské práce, idejí, institucí, které organizují lidské chování a sociokulturních regulativů, což jsou normy, hodnoty a kulturní vzorce.

Kulturní vzorce- naučená a závazná chování, známe je v podobě obyčejů, mravů, zákonů a to co je tabu.

Enkultura- přejímání zkušeností a kulturních norem jedincem v průběhu celého jeho vývoje.

Akultura- je sociální proces, zahrnuje přebírání prvků z jiné kultury, nebo vylučování jiných, popřípadě jejich přetváření, děje se tak trvalým stykem dvou nebo více kultur.

Asimilace- postupný proces přijímání jednoho etnika a jeho kultury do jiné kultury, ale ta původní kultura se ztrácí a jsou nahrazovány znaky dominantní a přejímané kultury

- asimilace může být přirozená a nenásilná, kde se vzájemně obohacují etnická a jiná společenství.

Národ- je osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, největší vliv mají společné dějiny a území.

- Lidé jsou ve společenském vědomí ve věcech- politických, jazykových, kulturních, územních, náboženských, hospodářských vztahů.

Národnost- příslušnost k určitému národu.

Národní menšina- nemají vlastní teritorium:

- malá etnika, nemají vlastní národní stát
- části velkých státních národů, sídlí na území jiného státu
- specifické případy etnografických a sociálních skupin.(Průcha, 2004, s. 46-67)

Edukace- pochází z latinského slova Edgare, které znamená vedení ven nebo vedení vpřed. Edukace znamená vzdělání, což je souhrn znalostí, které získáme spojením vzdělání, výuky a studia zvláštních vědomostí. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Edukace>)

„Transkulturalita je důsledek vnitřní diferenciacce a komplexity současných kultur. Zahrnuje mnoho způsobů života a životních forem, které se navzájem pronikají. Moderní život je realizací několika rozdílných identit, které formují transkulturní vlivy. V době zrychlující se globalizace vzniká nezanedbatelná a stále se rozšiřující skupina lidí, jejichž identita se utváří v prostoru, který přesahuje rámec jednoho státu či jedné kultury. Patří zde například manažeři nadnárodních firem, obchodníci, pracovníci v cestovním ruchu, studenti, pedagogové, intelektuálové, ale i oběti různých konfliktů, migrující lidé ad.“(Kreuzzieger, 2012, s. 48-49)

3 MENŠINY V ČESKÉ REPUBLICE

„Pojem národnostní menšina je právně upraven v zákoně č. 273/ 2001 Sb. Národnostní menšinou rozumíme společenství občanů České republiky, kteří:

- *trvale žijí na území současné České republiky,*
- *odlišují se od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi,*
- *tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a současně za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo,*
- *mají dlouhodobý, pevný a trvalý vztah ke společenství žijícímu na území ČR.“(Marádová, 2006, s. 6)*

Příslušnost k určité kultuře nebo etnické menšině je v některých případech významný rizikový faktor a musíme brát ohled na nastavení školy, které mají za následek úspěšné sociálně-profesní integrace migrantů a to s ohledem na vývoj jejich dětí, který je starostí představitelů v Evropě.(Figel, 2009, s. 55)

„Řada zemí již dlouhá léta řeší problém imigrantů. Z pohledu sociální pedagogiky je pak hlavním problémem migrace dětí, jejich integrace. Děti imigrantů dost často zůstávají ve výuce pozadu za dětmi majoritní populace, dosahují horších výsledků ve vzdělání a výsledné kvalifikaci. Značnou roli zde hraje kulturní distance tj. stupeň blízkosti či vzdálenosti kultury hostitelské země (majoritní) ke kultuře původní země imigrantů (minoritní). Čím větší je ona distance, tím je pravděpodobnější, že imigranti budou méně ochotni přijímat populaci a kulturu majority a bude docházet k různým komplikacím.“(Kraus, Sýkora, 2009, s. 28)

Každý stát má nějaké národnostní menšiny a musí vytvářet určitou národnostní politiku v oblastech práva, školství a kultury. Práva národnostních menšin jsou v České republice chráněna Zákonem o právech národnostních menšin. Na našem území se nachází devatenáct menšin: slovenská, německá, chorvatská, vietnamská, srbská, bulharská, maďarská, polská, rusínská, ruská, romská, řecká, ukrajinská, albánská, běloruská, čínská, moldavská, mongolská a rumunská. Tyto národnostní menšiny mají stejná práva jako občané České republiky zajištěná Ústavou a jednotlivými zákony. Zkoušelo se u nás, aby nějaké národnostní menšiny měly i své národnostní školství, ale dopadlo to

bez úspěchu. Studenti se raději hlásili na české školy, aby měli větší možnost uspět na českých vysokých školách. Pan Průcha (2006, s. 144) jednou prohlásil: „*občané ze Slovenska, kteří v českém prostředí kvůli jazykové příbuznosti a historickým okolnostem za faktické cizince nejsou považováni.*“ Romská národnostní menšina realizovala Střední romskou sociálně právní školu se sídlem v Praze. Otázkou zůstává, jestli je to v pořádku...je to separace nebo integrace? Takto realizují svoje právo na národní identitu a já se domnívám, že je to v pořádku, protože pokud to zvýší jejich vzdělanost, tím bude jejich kultura silnější a rovnocenná v Evropě.(Balvín, 2012, s. 73)

„Evropské národy včetně českého se musejí pochopit jako národy cizinců, v nichž může v principu najít své místo každá zvláštní skupina pod podmínkou, že je dovnitř neutlačivá a navenek neagresivní.“(Barša, 2003, s. 299)

Zajímavý názor je od pana Tesaře (2007, s. 92): „*Máme sklon hodnotit skupinu, jejímiž členy jsme (in-group), pozitivněji než skupiny, jejichž členy nejsme (out-group). Jsme náchylní k přednostňování in-group a diskriminaci out-group, což je základem egocentrismu- přesvědčení o nadřazenosti etnické skupiny, k níž příslušíme. S etnocentrismem se pojí xenofobie- negativní postoj vůči odlišným skupinám. Xenofobie se sice nepojí s egocentrismem nevyhnutelně, usnadňuje však při narušení území nebo kulturních hranic zvýšení intenzity spolupráce ve skupině. Tento proces, kterým se za určitých okolností dospívá ke kolektivní akci, je etnická mobilizace.*“

Menšiny u nás v České republice zakládají zájmové skupiny. Ve veřejném prostoru si vydobily docela viditelnou pozici. Jsou hlavními partnery státu při jednání o etických záležitostech, mají podporu v zahraničí a v masmédiích působí jako zástupci názorů menšiny. Z právního hlediska se jedná o velmi často o občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a nadace. V roce 2002 bylo registrováno 385 občanských sdružení.(Fiala, Mareš, Strmiska, 2003, s. 79)

Nyní se zaměříme na menšiny, které mají u nás jedno z větších zastoupení a jsou to menšiny: ruské, ukrajinské, vietnamské, polské a romské.

3.1 Ruská a ukrajinská menšina

Ruská komunita v České republice

Rusové v Česku představují velmi specifický typ imigrační komunity. Ve sčítání lidu v roce 2011 se k ruské národnosti přihlásilo 31 545 obyvatel. V Česku zůstávají stále dva zakořeněné názory na tuto komunitu:

- a) negativní pohled na vše ruské, z důvodu vpádu vojsk v roce 1968
- b) na území Česka panuje pojem- ruské mafiánství, který dostává rozměr srovnatelný s tradiční italskou mafií

- pohyb mnoha Rusů do České republiky, je z důvodu socioekonomické situace v Rusku, jedná se především o nezaměstnanost, rostoucí chudobu a snižující se kvalita života, nedostupnost lékařské péče- to má za následek zhoršující se zdravotní stav populace, neschopnost koupit si zboží v obchodech, špatná kvalita a dostupnost vzdělání

- z Ruska přicházejí spíše zajištění, tudíž s dobrou ekonomickou situací, odcházejí hlavně kvůli politické nestabilitě a obavám o své bezpečí

- jsou uzavření proti majoritní společnosti, raději jsou se svojí rodinou nebo navštěvují divadla a kina v ruském jazyce

- většina z dotázaných se do Ruska nechce vrátit, v Česku se jim líbí, nebo si zvykli, proto si žádají o dlouhodobý pobyt, nyní panuje nová forma tzv. vízum k pobytu nad 90 dní

- nadále je pravděpodobné, že proces migrace Rusů do Česka bude pokračovat, jsou zde dobré podmínky k životu

Ukrajinská komunita v České republice

Nejvíce zastoupená menšina u nás. Přihlásilo se k ní 116 139 lidí při sčítání lidu v roce 2011.

- přišli do České republiky kvůli špatné ekonomické situaci na Ukrajině a i kvůli poměrně menším jazykovým a kulturním rozdílům

-usídlovali se hlavně v Praze a okolí

- čeští občané vědí, že se Ukrajinci uplatňují hlavně v odvětvích- lesnictví, stavebnictví a v potravinářském průmyslu

- převážně většina z nich nechce zůstat v Čechách natrvalo, ale chtějí se vrátit, může to být i tím, že do Česka putují hlavně sami muži, aby vydělali peníze, potom se vracejí za rodinami domů
- soužití s českou majoritní společností nevykazuje žádné problémy, jen nárůst ukrajinských dělníků, si u nás většina obyvatelstva spojuje se zvýšením kriminality a zmenšením pocitu bezpečí (Šišková, 2001, s. 73-88)
- stát podporuje zachování jejich jazyka a kultury, mají několik občanských sdružení
- předpokládá se, že se bude tato menšina dále rozrůstat, z důvodu nepříznivé ekonomické situace na Ukrajině
- čeští Ukrajinci píší a vydávají svůj čtvrtletník Porohy (Marádová, 2006, s. 9)

3.2 Vietnamská menšina

Vietnamská komunita v České republice

V roce 2011 při sčítání lidu, se zjistilo, že v Česku se hlásí k vietnamské národnosti 52 612 občanů.

- Vietnam má velmi starobyklou tradici, ale do Česka putují pro zlepšení své životní situace a to převážně s celou rodinou
- Vietnamci jsou národem obchodníků a nespočet jich pracuje na živnostenský list, dá se také říci, že jsou dobří psychologové, vědí, jak se mají zachovat v určité situaci a co se od nich očekává
- rozdíl je patrný v tom, že oni uznávají rodinu až po bratrance a sestřenice v jakékoliv oslavě a události a ne jako my, že širší příbuzenstvo bereme spíše jako známé
- velmi si váží postavení učitelů, ve Vietnamu je učitelství chápáno jako sociální status, ale není dobře zapláceno
- dalo by se shrnout, že Vietnamci jsou velmi přátelští, pracovití, slušní a i když se snaží zapojit do české kultury, své zvyky si stále udržují a rodina je pro ně to nejvíc co může být
- nejednou se stalo, že v jednom bytě bylo najednou třeba devět příbuzných a v pořádku spolu vyšli, to si mnoho Čechů nedovede představit- musí mít svůj klid a prostor, neradi se omezují, ať se jedná o kohokoli

- s vietnamskými dětmi se na školách spolupracuje velmi dobře, takřka by se dalo říci, že jsou bezproblémoví žáci (Šišková, 2008, s. 134, 139, 145)

3.3 Polská menšina

Polská komunita v České republice

- nejvíce Poláků žije na severu Moravy v oblastech Karviná a Frýdek-Místek v počtu 16 800

- nesnaží se moc integrovat, jelikož navštěvují své školy, mají přibližně padesát polských mateřských škol, třicet polských základních škol, dvě polská gymnázia, šestnáct tříd na středních a odborných školách

- jsou nespokojeni podmínkami pro svoji menšinu hlavně při jednání na úřadech nebo příspěvky od státu na rozvoj jejich kultury

- mladší obyvatelé menšiny nejsou spokojeni s přijímáním na vysoké školy, jelikož zkoušky jsou pouze v češtině

- stát svými granty pomáhá při vydávání knížek polských autorů, dále vydávají polské noviny *Głos ludu* a časopisy *Pražsky kuryr*, *Zwrot*, *Nasza gazetka* a v rozhlasové zastoupení mají Český rozhlas, který má nějaké vysílání v polštině

3.4 Romská menšina

Romská komunita v České republice

K romské národnosti se hlásí pouze 5 135 obyvatel, podle sčítání lidu v roce 2011.

- migrace Romů do Evropy začala už ve čtvrtém století, ale pro Romy byl zlomový rok 1948, kdy byli zrovnoprávněni s ostatním obyvatelstvem

- z pohledu majority je romská rodina viděna v negativním smyslu a to z důvodu rozlišnosti cíle výchovy- vždy když se narodí nejmladší potomek, přestanou se starat o ty starší

- Romy vidíme jako vyloučenou sociální skupinu z důvodů:

- a) *existenční problémy rodiny: často nevyhovující obydlí, nedůsledná hygiena, špatné stravovací návyky, nezaměstnanost*

- b) *patologické jevy v rodině: alkoholismus, gamblerství, toxikomanie, agresivní projevy chování*
- c) *sociální stránka rodiny: brzké těhotenství, brzké zakládání rodiny, velký počet dětí v rodině, sourozenci v roli rodičů*

Vzdělání – postoje rodiny: chybí motivace, malý zájem, vzdělání není prioritou, absence vzorů, rodiče neumí motivovat. “(Kaleja, Knejp, Pavelčíková, 2009, s. 22, 41, 105, 162)

Vzdělání romské populace je opravdu velmi nízké. Starší věkové skupiny jsou pologramotní, ale nízká vzdělanostní úroveň je i u mladší věkové kategorie, neboť mají pouze základní vzdělání bez další kvalifikace. Problémy mají hlavně s chováním, zhoršená známka na druhý nebo třetí stupeň z chování bývá běžná. Často bývají přerazováni do škol praktických, čemuž bychom rádi do budoucna zabránili a snažili bychom se zlepšit podmínky na školách normálních. Minimální procento Romů studuje na středních a vysokých školách.

„Ze zkušeností pedagogů a z výsledků psychologických vyšetření školní zralosti vyplývá, že handicap romských dětí, které přicházejí do prvního ročníku ZŠ, se netýká pouze oblasti jazykové, ale také sociální, kulturně-společenského a pohybového. Velké procento dětí v současnosti vůbec nenavštěvuje předškolní zařízení a současná situace romských rodin tento nedostatek ještě umocňuje.“ (Šotolová, 2008, s. 52)

V návaznosti na tento problém začali vznikat přípravné třídy.

Kde se děti poprvé setkávají s dalšími dětmi, pastelkami, stavebnicemi, knihami a učí se základní barvy. Pedagogové by měli být vybaveni velkou mírou tolerance, kreativnosti a hlavně láskou k dětem. Vše posunul projekt Začít spolu, kde jeden z hlavních bodů je asistent pedagoga, takový průvodce, romského původu. (Kaleja, Knejp, 2009, s. 129-130)

A jaké by měly být další kroky k tomu, aby se situace a naše spolužití zlepšilo?

- pomáhat rozvoji romských tradic a kultury
- podporovat je ve vzdělání ve všech úrovních- od základního až po nejvyšší a pak následně nacházet lepší zaměstnání, tím se zvýší i sociální postavení
- směřovat v České republice k občansky a etnicky jednotné společnosti (Marádová, 2006, s. 38)

Pan Nečas, 1999, s. 122, vidí řešení této situace takto:

„Bude třeba vytvořit prostor pro nekonfliktní řešení problémů provázejících soužití Romů s neromy při maximálním zachování romské identity, o což se musí snažit jak pracovníci státní správy a místních samospráv, tak zástupci pro romských aktivit (romští poradci) a romských organizací (politická seskupení, občanská sdružení, nadace a kulturní spolky). Jinak řečeno, obě strany musí rovným dílem usilovat o zlepšení respektu jednoho k druhému a o zlepšení vzájemných vztahů.“

3.5 Inkluze ve vzdělání

Pojem inkluze se v pedagogice poprvé objevil koncem 90. let a v návaznosti na tento termín i pojem inkluzivní pedagogika. Znamená to, že je pro nás důležitá jinakost, že se navzájem obohacujeme, jak ve skupině, tak i jako jednotlivci. Trend inkluze se projevuje i v legislativě a samozřejmě i v evropském kontextu. Dá se říci, že jde stejně jako v koncepcích sociální práce o naplnění idejí křesťanství a humanismu. Inkluzivní pedagogika je vědní disciplína, která se rychle rozvíjí z pedagogických věd.(Mühlpachr, 2010, s. 25)

„Společné vzdělávání žáků v jednom vzdělávacím proudu, tj. inkluze, je zajištění automatického práva a možnosti všem dětem patřit do běžné základní školy. Škola je na to nastavena jak materiálně, tak myšlenkově a filozoficky. Žáky nerozlišuje na ty normální a ty, co potřebují zvláštní péči, všechny jsou brány jako mimořádné osobnosti, které potřebují individualizovaný a specifický přístup.... Pokud je tomuto procesu však nakloněno vedení školy a získá si na svou stranu i pedagogický sbor, mění se tyto závažně znějící přeměny v obyčejné organizační záležitosti. Základem je tedy pozitivní naladění a nastavení lidí, kteří chtějí jít spravedlivým směrem a všem dětem poskytnout právo na rovný přístup ve vzdělání.

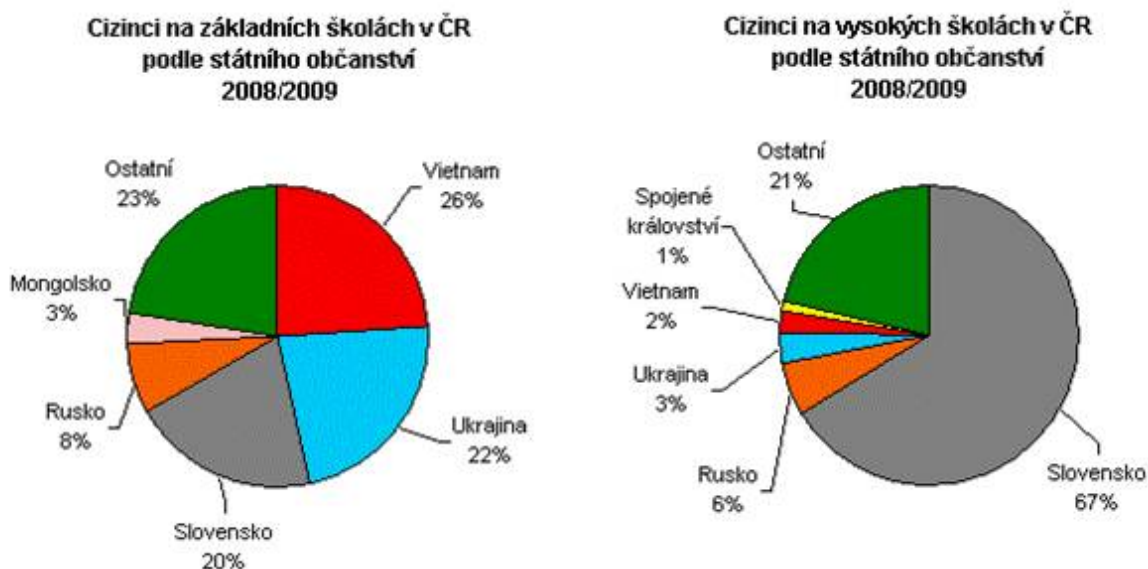
Skupin znevýhodněných nebo odlišných žáků, u kterých je snaha o jejich zařazení do běžných škol je mnoho. Ohroženy vyčleňováním jsou děti se somatickým, duševním či mentálním postižením, děti cizinců, jedinci s poruchami autistického spektra, s diagnózou vysokého nadání, s poruchami učení nebo pozornosti a tak bychom mohli pokračovat dál. Za poslední roky se v českém prostředí však stal jeden z okruhů těchto dětí více skloňován a to skupina z minoritních společenstev, zejména tedy malí Romové.“(Tannenbergerová, 2011, s. 84)

Dle Vašutové (2005, s. 43, 175-180), je zahájení školní docházky mezník v životě dítěte, proto je důležitá průběžná diagnostika a hlavně diagnostika před nástupem do školy. Děti by měly být sledovány pedagogem už v předškolních zařízeních, a pokud mají podezření, že dítě není ještě na školní docházku připravené, tak doporučí komplexní vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Někdy se různé poruchy objeví až v pozdějších ročnících, nejčastěji to jsou poruchy učení:

- Dyslexie- specifická porucha čtení.
- Dysortografie- specifická porucha pravopisu.
- Dysgrafie- specifická porucha psaní.
- Dyskalkulie- specifická porucha matematických schopností.

Jako důležité je uvést nejzákladnější poruchy chování:

- porucha pozornosti
- aktivita- hyperaktivita, hypoaktivita
- poruchy učení, vnímání, emocionality a řečového projevu
- poruchy motoriky a senzomotorické koordinace
- poruchy biorytmu a vegetativních funkcí

Obr. 2. Přehled studujících cizinců na českých školách.

4 MULTIKULTURNÍ ŠKOLY

Zaměřila jsem se na tři základní a mateřské školy v největším městě moravské metropole, v Brně.

1) Základní a mateřská škola Brno, 28. října 22

- mají certifikát Ligy lidských práv- Férová škola
- řídí se rozvojovým programem- podpora logopedické prevence v předškolním vzdělávání v roce 2013
- otevřeli přípravnou třídu už v roce 1994, která je uzpůsobena pro děti s odkladem školní docházky i pro mladší 6 ti let, kteří jsou ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a na základě doporučení z pedagogicko-psychologické poradny
- ve třídě připravují děti na bezproblémové začlenění do vzdělávacího procesu prvních tříd, k tomu jim pomáhají:
  - vzdělávací program „Začít spolu“ a „Step by step“
  - ve třídě pomáhají romští asistenti
  - úzce spolupracují s rodinami dětí
  - vývoj dítěte je podrobně zachycen v portfoliu

(<http://www.osmec.cz/pripravny-rocnik.php>)

2) Základní škola Hudcova, 35, Brno

- škola se zapojila do projektu Edison, který je zaměřen na multikulturní vzdělávání a posilování anglického jazyka na základních a středních školách
- projekt Edison nabízí mezinárodní studentská organizace AIESEC
- do školy budou docházet zahraniční studenti a seznamovat žáky se svými zeměmi, například: tradice, zvyky, historie, ekonomika a přírodní podmínky země. Všechny diskuze by měly probíhat v angličtině

(<http://www.zshudcova.cz/multikulturni-projekt-edison>)

3) Základní škola a Mateřská škola, Staňkova 14, Brno

„Otevřenější interakční pojetí totiž umožňuje zohlednit ve výchově-vzdělávacím procesu sociální a kulturní předpoklady komunikačního vývoje žáků-cizinců mladšího a staršího školního věku, vede od jazykové kompetence v užším pojetí k budování a dalšímu rozvíjení

kompetence komunikační, která je spjata se sociální interakcí, se skutečným mluvčím či posluchačem v prostředí a situaci, s jeho komunikačním chováním, ve kterém žák vedle zvládnutí jazykových jevů/prostředků se učí používat nemateřský jazyk v daném kontextu sociálně přiměřeným způsobem. Při vytváření v širším slova smyslu pojaté komunikační kompetence dochází u žáka-cizince k výraznějším kvalitativním změnám než při osvojování si pouze jazykové kompetence.“ (Šindelářová, Škodová, 2013, s. 8)

- jsou zapojeni do projektu Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců
- také je zapojena do školního vzdělávacího programu „Škola bez hranic“, je vhodná pro všechny děti z celého světa
- vytvořili metodické a podpůrné materiály, které jsou zaměřeny na integraci dětí a mládeže z národnostních menšin žijících v České republice a dětí s odlišným sociokulturním zázemím, tak aby se mohli zapojit do hlavního vzdělávacího proudu
- na škole probíhá vzájemné poznávání kultur, kdy se setkají žáci a rodiče, třeba nějaké večery, kdy společně oslaví Den matek nebo vánoční vystoupení pro rodiče
- musím upozornit na to, že ve škole se vyučuje i ukrajinština, což není zcela běžné
- vzdělávají se podle daltonského vyučování- volnost, samostatnost, spolupráce. (<http://zsstankova.eu/>)

V Brně je několik základních škol, které mají ve svém programu nebo se zabývají multikulturním vzděláním, seznam těchto škol můžete nalézt v přílohách.

4.1 Vzdělávací programy a odborníci

„Škola, která chce úspěšně vzdělávat romské děti, musí též najít cestu k jejich rodičům. Musí být iniciátorem procesu, který pomůže překonat onu vzájemnou bariéru nedůvěry a nepřátelství, a musí rodiče přesvědčit, že vzdělání je pro jejich děti opravdu důležité. Bez spolupráce s rodinou nemůže mít školní práce dětí uspokojujivé výsledky. Je tedy na učitelích, aby se snažili od počátku navázat s rodiči dítěte pozitivní vztah, a proto musejí především jednat s rodiči jako s partnery, mluvit s nimi nejen o školních problémech, ale zajímat se o celou rodinu...“ (Kaleja, 2010, s. 74)

4.1.1 Školní odborníci

Pokud multikulturní vzdělání má být účinné, je potřebné, aby učitelé základních škol našli oporu u specificky zaměřených odborníků:

Výchovný poradce- základní funkce, zabývá se výchovnými a vzdělávacími problémy, má důležitý kontakt se žáky.

Školní metodik prevence- pozice metodika se vyčlenila z výchovného poradce a má vykonávat tři základní činnosti:

- v první řadě metodickou a koordinační činnost, které obsahují hlavně preventivní činnost, dále se věnuje informační činnosti-poradenství
- informace dále zpracovává a prezentuje
- vyhledávat žáky s rizikem nebo projevy sociálně patologických jevů a pomáhá je řešit třídním učitelům a rodičům.

Školní psycholog- zabývá se diagnostikou jednotlivců, ale někdy provádí i mapování klimatu třídy a školy.

Speciální pedagog- pracuje na školách, kde je větší množství žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, kde jim stanoví individuální vzdělávací plán a zajišťuje speciální pomůcky a upravuje školní prostředí.

Romský pedagogický asistent- pomáhá žákům se aklimatizovat na školní prostředí, pomáhá ve výchovně-vzdělávací činnosti a při komunikaci s romskými dětmi. Je důležitý komunikační kanál mezi rodiči, školou a žákem (Vaculík, Němec, 2006,

s. 33-35)

„Vyhláška č. 73/2005 Sb., vymezuje hlavní činnost asistenta pedagoga:

- pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchově a vzdělávací činnosti,
- pomoc při komunikaci se žáky,
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.“ (Marádová, 2006, s. 33)

Sociální pedagog- bohužel v katalogu pedagogických profesí tohoto odborníka nenajdeme, přestože vychází stovky absolventů tohoto oboru, ale mohli bychom říci, že jde o „*všestranně specializovaného odborníka pro práci v sociální sféře s kompetencemi pro oblast primární, sekundární a terciální prevence a intervence, práci se sociálně znevýhodněnými skupinami a jedinci.*“ (Vaculík, Němec, 2006, s. 35-36)

Pro zlepšení komunikace, se začal na vysokých školách a během kurzů vyučovat předmět ROMOLOGIE, který má přiblížit gramatiku, základy jazyka a praktické využití. Byl vytvořen speciální pracovní sešit a e-learningový kurz, který je v elektronické podobě. Seznámili se taky během kurzu romologie s jejich kulturou a historií, aby porozuměli mentalitě a problematice prostředí, popřípadě dokázali zlepšit situaci dětí a způsob trávení jejich volného času. (Gulová, 2012, s. 200-201)

Každý odborný pracovník by měl mít jednu důležitou vlastnost, a to je schopnost empatie.

„Empatia je schopnosť vcítiť sa do pocitov a konania druhej osoby. V širšom slova zmysle ide o umenie zachádzať s emóciami, vcíťovať sa do situácie druhej osoby, emocionálne stotožnenie sa s ich videním, cítením, chápaním, schopnosť čítať i neslovné prejavy druhého chápať, o č oša snaží, čomu sa chce vyhnúť, čo starostlivo skrýva.“ (Luptáková-Vančíková, 2009, s. 17)

4.1.2 Vzdělávací programy a projekty

V každém vzdělávacím programu dominuje pět základních témat, které se prolínají ve všech oborech a předmětech. Také velmi záleží na aktuální situaci ve škole a na vzájemné dohodě učitelů, rodičů a žáků. Základní témata:

- *„Kulturní diference – jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti, člověk jako nedílná jednotka tělesné i duševní stránky, ale i jako součást etnika, poznávání vlastního kulturního zakotvení, respektování zvláštností různých etnik (zejména cizinců nebo příslušníků etnik žijících v místě školy), základní problémy sociokulturních rozdílů v České republice a v Evropě.“*
- Lidské vztahy – právo žít všichni společně, tolerance, rozvíjet spolupráci s dalšími lidmi-nenechat se odradit jinými sociálními, kulturními, zájmovými, náboženskými rozdíly, potlačit předsudky a vžité stereotypy, dodržovat slušné chování-základní morální normy, tolerance, empatie, lidská solidarita, zapojení žáků z jiného kulturního prostředí do kolektivu třídy.

- „Etnický původ – rovnocennost všech etnických skupin a kultur, odlišnost lidí, ale i jejich vzájemná rovnost, postavení národnostních menšin, základní informace o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti, různé způsoby života, odlišné myšlení a vnímání světa, projevy rasové nesnášenlivosti- jejich rozpoznání a důvody vzniku.“
- Multikulturalita – vzájemné obohacování, problémy současného světa a předpokládaný vývoj budoucnosti, naslouchání a komunikace s jinými příslušníky, cizí jazyk pro dorozumívání a další vzdělávání, dobře chápat odlišnosti.
- „Princip sociálního smíru a solidarity – odpovědnost a přispění každého jedince za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám, nekonfliktní život v multikulturní společnosti, aktivní spolupodílení se dle svých možností na přetváření společnosti, zohlednění potřeb minoritních skupin, otázka lidských práv, základní dokumenty.“ (Marádová, 2006, s. 37-38)

Domácí učitel- jedná se o projekt, kde se zapojili studenti Masarykovy univerzity, začal v roce 2002 a účastnilo se ho pouze 18 studentů, v roce 2008 se počet studentů zvýšil na 92, z toho 74 působili přímo v romských rodinách. Pomáhají dětem při přípravě na vyučování, s domácími úkoly nebo s přijímacími řízeními. V roce 2010 působil již 589 studentů a rok od roku se číslo zvyšuje. Tento projekt pomáhá oběma stranám- studenti MU poznávají romskou mentalitu, kulturu, mohou přehodnotit svoje postoje k nim a udělat si nové přístupy k vyučování romských dětí. Nejsou pouze učitelé, ale skutečně se o dítě zajímají, někdy pomáhají i při výchově, kdy komunikují s rodiči, ale už se i stalo, že se rodiče obrátili na studenta s otázkou, jak změnit špatnou sociální situaci, třeba nějakým rekvalifikačním kurzem nebo v otázkách bydlení. (Němec, Štěpařová, Pavlíčková, 2010, s. 44)

„Byly vánoce, rodiče jezdili prodávat a děti hlídala babička. Jakmile doma není matka- autorita, tak děti na doučování pravidelně zapomínají a když jsou doma, tak to je opravdu velká náhoda a diví se, že je středa, že je doučování. Dominika

První rok jsem měla totožnou zkušenost. Hned další den poté jsem si s nimi šla promluvit. Jasně jsem řekla, že tu buď budou, nebo nebudou, víckrát jinak nepřijdu. Jsou tam pravidelně jak hodinky a čekají.“ Marika (Němec, 2005, s. 46)

Dramatická výchova- je nejčastěji využívána systémem ve školním prostředí. „V základním vzdělání je zařazena jako jeden z předmětů výchovně vzdělávací oblasti Umění a kultura do Rámcového vzdělávacího programu. I když není součástí povinného modulu, objevuje se ve školních vzdělávacích programech v různé míře a podobách.“

Obecné cíle dramatické výchovy jsou:

- a) rozvoj osobnostní- sebepoznání, sebevyjádření, rozvoj vnímání
- b) rozvoj sociální- spolupráce, komunikace, rozvoj vztahů
- c) rozvoj esteticko-umělecký- vztahy k umění (Cisovská, 2012, s. 57)

„Na co si hrají, jak si hrají...Je to velmi důležité. Hlavně se při hře o dítěti hodně dozvíte. Intelkt, tvorba věty, výslovnost. Napřed ale musíte děti naučit hrát a pak to poznáte. Pak se velice jednoduše a přirozeně s dítětem pracuje. Základ je zájem a hra.“ (Němec, 2005, s. 27)

Začít spolu- program je v 29 zemích světa, od roku 1994 i v České republice, kde se do něj zapojilo deset mateřských škol. V současné době je tento program rozšířen na 59 mateřských škol, 44 základních škol, 14 středních škol a 9 vysokých škol v oboru pedagogickém. Nejdůležitější body programu:

- vedení dětí k volbě a odpovědnosti- samostatné rozhodování
- důraz na zapojení rodiny
- rozvíjení znalostí, dovedností a schopností prostřednictvím plánované činnosti, pozorováním a centrem aktivit
- nejdůležitější bod- individuální přístup ke každému dítěti (Gardošová, Dujková, 2012, s. 10, 17)

Pojďte do školy! Nerovné šance na vzdělávání znevýhodněných dětí- projekt vznikl společností Člověk v tísni a díky němu mohly tři stovky dětí ze sociálně slabých rodin z Kladna, Neratovic, Libčic nad Vltavou využít bezplatné doučování a navíc se zapojit do mimoškolních a volnočasových aktivit. Samozřejmě probíhala intenzivní práce i s jejich rodinami.

Poznatek z projektu: „Při práci se sociálně znevýhodněnými dětmi musíme často rezignovat na aktuální nedostatky ve škole a vrátit se k úplným základům. Místo malé násobilky, se kterou má dítě problémy, se tak přes sčítání a odečítání a jejich vztahu k násobení člověk dostane k vysvětlování, proč je třeba ji umět. Když v zeměpise probíráme orientaci na mapě, musím se pracně vracet k základním informacím, že Země je kulatá a že kromě České republiky existují i jiné státy. Tyto zásadní mezery vznikají už v předškolním věku, kdy děti objevují svět kolem sebe a neustále se zdeptaných rodičů ptají PROČ. Sociálně znevýhodněné děti si tuto zvědavou fází nahrazují ale až ve školním věku.“ Jan Kohout, dobrovolník doučující v rodinách (Habart a kol., 2011, s. 5, 120)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

V praktické nebo-li empirické části, jsem se zaměřila na celý vzorek populace, tedy na širokou veřejnost České republiky. Zvolila jsem kvantitativní výzkum, metodou dotazníků. Nejprve jsem si vymyslela výzkumné otázky, s panem vedoucím mé práce jsme je prodiskutovali a poté jsem je vložila do internetové databáze a rozeslala přes různé sociální sítě, jako jsou: e-mail, facebook, konference ve skautu, vložila do společné databáze v práci a v neposlední řadě jsem je zaslala do diskuze naší studijní třídy. Dohromady jsem rozeslala 130 dotazníků, z nichž se mi jich vrátilo 117. Byla jsem potěšena, že jsem dostala zpět tolik odpovědí. Snažila jsem se, aby se zúčastnily všechny věkové skupiny a lidé ze všech částí České republiky. Samozřejmostí byl předvýzkum, který jsem udělala na dvanácti dotázaných, abych si ověřila, jestli jsou otázky srozumitelné, popřípadě získala další připomínky a posléze jsme dotazníky rozeslala.

Cílem výzkumu bylo zjistit, co si respondenti myslí o menšinách žijících v České republice, jestli nás můžou obohatit jejich kultury a tradice. Zda nevidí problém, aby děti minority chodily do společných tříd spolu s dětmi majority. Dále bych chtěla zjistit, jestli znají pojem multikulturální vzdělávání, popřípadě zda se s ním setkali během svého studia. Další otázky jsem zahrнула do dotazníku a odpovědi jsem vyhodnotila do tabulek a grafů.

5.1 Výzkumné otázky

Jak nahlízejí na jedince a jejich kultury z jiných etnických menšin obyvatelé České republiky?

Znají čeští občané pojem multikulturální vzdělávání?

Byli někdy v kontaktu s rasovou nesnášenlivostí účastníci výzkumu?

Mají přehled o menšinách českých obyvatel v České republice?

5.2 Hypotézy

H₁ - Integrace dětí z různých etnik do jedné třídy.

H₂ - Romská menšina nejvíce zastoupená v České republice.

H₃ - Známost pojmu multikulturální vzdělávání.

5.3 Podrobný přehled úvodních otázek

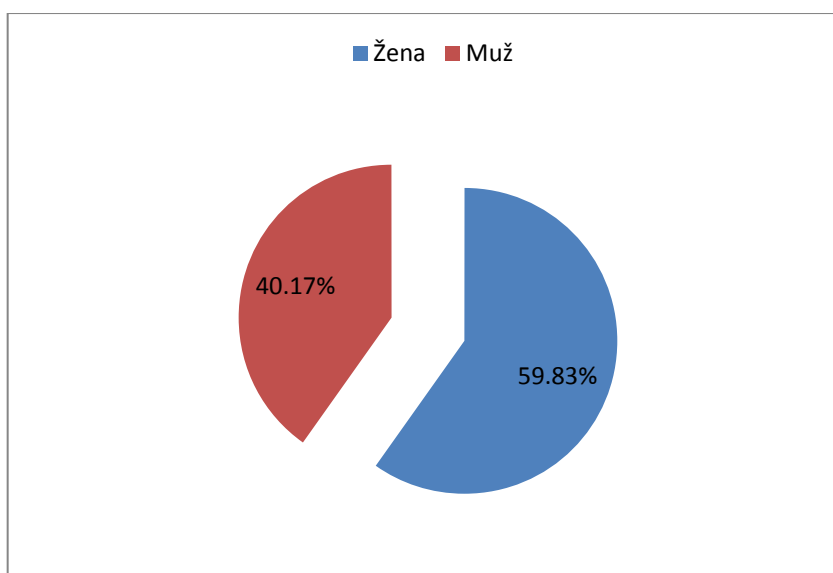
Otázka číslo 1:

Vaše pohlaví:

- Žena
- Muž

Tab. 2. Pohlaví respondentů.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Žena	70	59,83 %
Muž	47	40,17 %

Graf č. 1. Pohlaví respondentů.

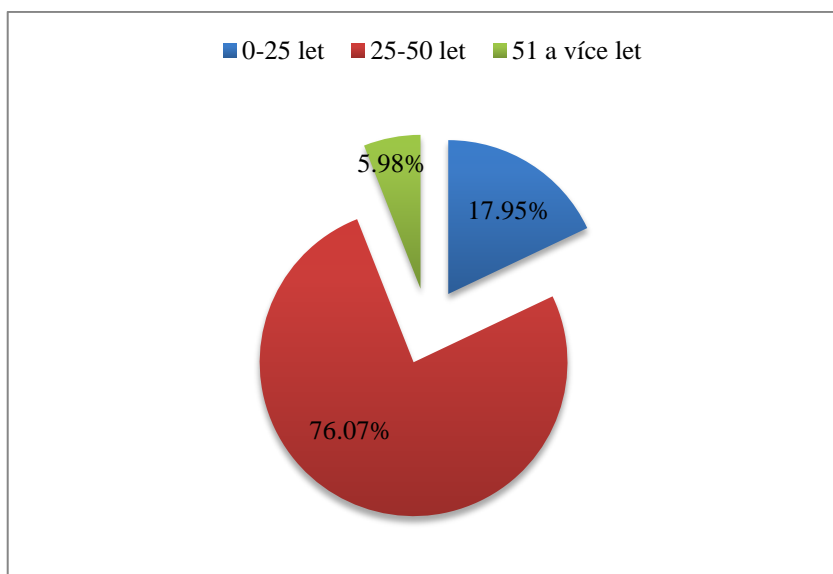
Zde jsem chtěla vědět pohlaví respondenta, jestli je muž nebo žena. Myslela jsem si, že bude více odpovědí od žen a to z toho důvodu, že ženy všeobecně rády vyplňují dotazníky a vyjadřují svůj názor. Setkala jsem se i s názorem od mužů, že dotazník nic nezmění a je to ztráta času, ale naštěstí můj dotazník vyplnilo hodně mužské populace, možná i proto, že nebyl moc dlouhý. Takže s výsledkem účasti mužů jsem spokojená.

Otázka číslo 2:*Váš věk:*

- 0- 25 let
- 25- 50 let
- 51 a více let

Tab. 3. Věk respondentů.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
0-25 let	21	17,95 %
25-50let	89	76,07 %
51 a více let	7	5,98 %

Graf č. 2. Věk respondentů.

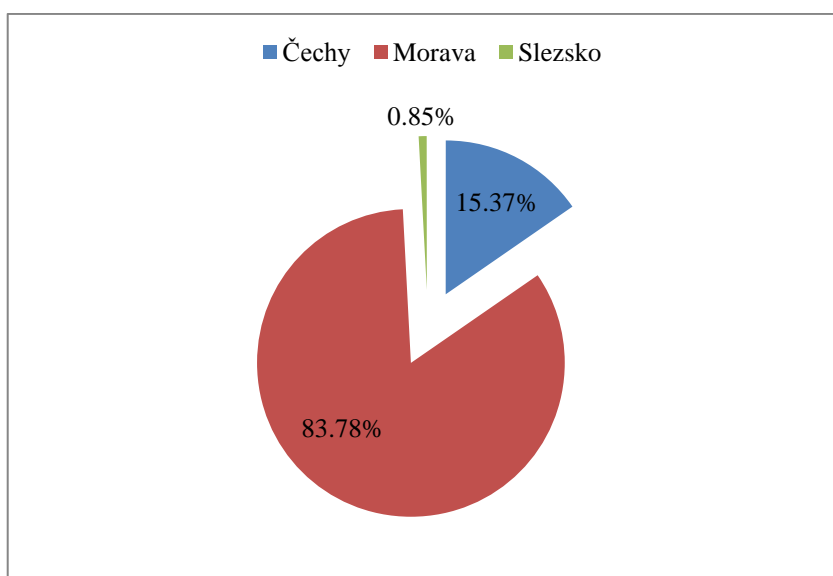
Věk dotázaných je velmi důležitý, já ho rozdělila na tři skupiny. První skupina byla do věku 25 - ti let, druhá od 25 - ti let do 50 - ti let a poslední ve věku 51 a výše. Zajímaly mě názory ze všech věkových kategorií, samozřejmě, že v prostřední kategorii bylo nejvíce zúčastněných, celých 76,07 %. Kategorie byla velmi rozsáhlá, ale také pro můj výzkum nejdůležitější, poněvadž mnozí z nich řeší otázky škol pro svoje děti nebo děti v budoucnosti plánují.

Otázka číslo 3:*Kde bydlíte:*

- Čechy
- Morava
- Slezsko

Tab. 4. Bydliště respondentů.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Čechy	18	15,38 %
Morava	98	83,76 %
Slezsko	1	0,85 %

Graf č. 3. Bydliště respondentů.

Rozeslala jsem dotazníky po celé České republice, ale bohužel ze Slezska mám pouze jednu odpověď, ale z Moravy naopak nejvíce, 83,78%. Určitě to bylo ovlivněno tím, že pocházím z Moravy a mám zde více známých, kteří byli ochotnější k vyplňování dotazníků.

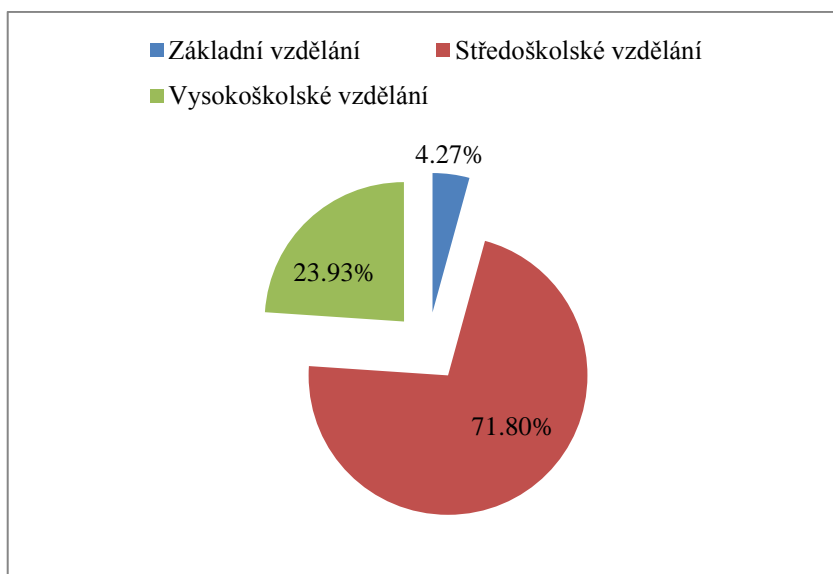
Otázka číslo 4:

Nejvyšší dosažené vzdělání:

- Základní vzdělání
- Středoškolské vzdělání
- Vysokoškolské vzdělání

Tab. 5. Nejvyšší dosažené vzdělání.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Základní vzdělání	5	4,27 %
Středoškolské vzdělání	84	71,79 %
Vysokoškolské vzdělání	28	23,93 %

Graf č. 4. Nejvyšší dosažené vzdělání.

Středoškolské vzdělání je nejrozšířenější v České republice, ale i v mém výzkumu je hodně zúčastněných se středoškolským vzděláním, 71,80%.

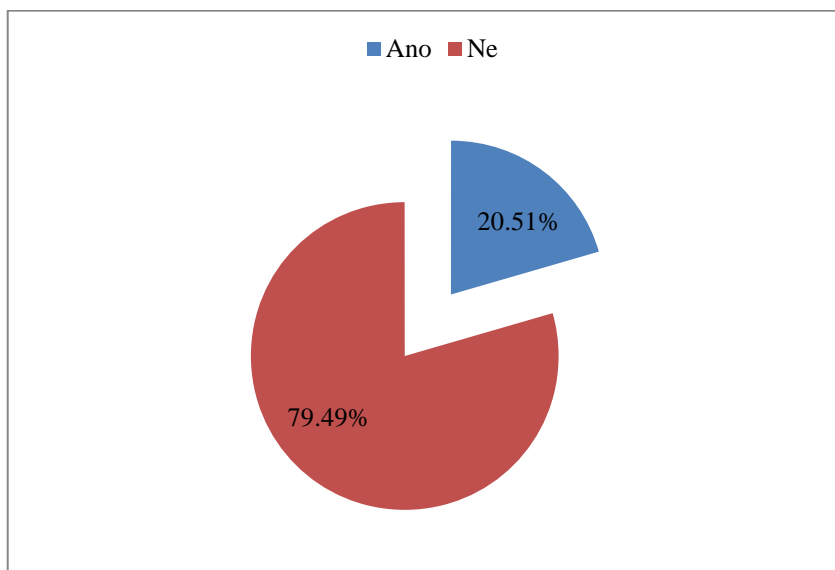
Otázka číslo 5:

Máte děti školou povinné?

- Ano
- Ne

Tab. 6. Děti školou povinné.

Možnosti odpovědí:	Počet odpovědí:	Vyjádřeno v procentech:
Ano	24	20,51 %
Ne	93	79,49 %

Graf č. 5. Děti školou povinné.

Tady mě zajímalo, jak moc je téma mojí bakalářské práce blízko těm, kteří mají děti školou povinné. Je možné, že aktuální otázky právě řeší. U ostatních můžou být odpovědi pouze hypotetické a výhledově do budoucnosti nebo naopak u respondentů, kteří mají děti už dospělé a budou třeba otázky multikulturní výchovy řešit u svých vnoučat.

5.4 Podrobný přehled otázek k tématu

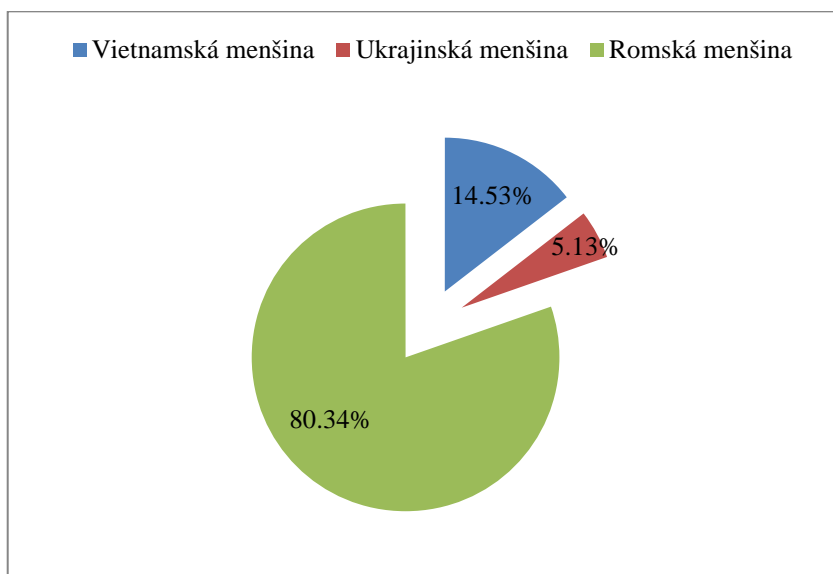
Otázka číslo 6:

Která menšina je podle vás v České republice nejvíce zastoupená?

- Vietnamská
- Ukrajinská
- Romská

Tab. 7. Nejvíce zastoupená menšina v České republice.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Vietnamská	17	14,53 %
Ukrajinská	6	5,13 %
Romská	94	80,34 %

Graf č. 6. Nejvíce zastoupená menšina v České republice.

Chtěla jsem vědět, podle názoru dotázaných, jak vnímají menšiny u nás v České republice a kolik si myslí, že z těch u nás nejvíce zastoupených, je jedna ta nejvíce. Touto otázkou v dotazníku jsem zjistila odpověď na výzkumnou otázku, která zněla: Mají přehled o menšinách čeští obyvatelé v České republice? Výsledky dopadly tak, jak jsem předpokládala. Musím upozornit na to, že vím, že u nás je nejvíce Slovenské menšiny, ale je mnozí neberou jako menšinu, se začleňováním není u nich skoro žádný problém. Mám

stejný názor, jak už jsem jednou v teoretické části uvedla, jako pan Průcha (2006, s. 144), který jednou prohlásil: „občané ze Slovenska, kteří v českém prostředí kvůli jazykové příbuznosti a historickým okolnostem za faktické cizince nejsou považováni.“

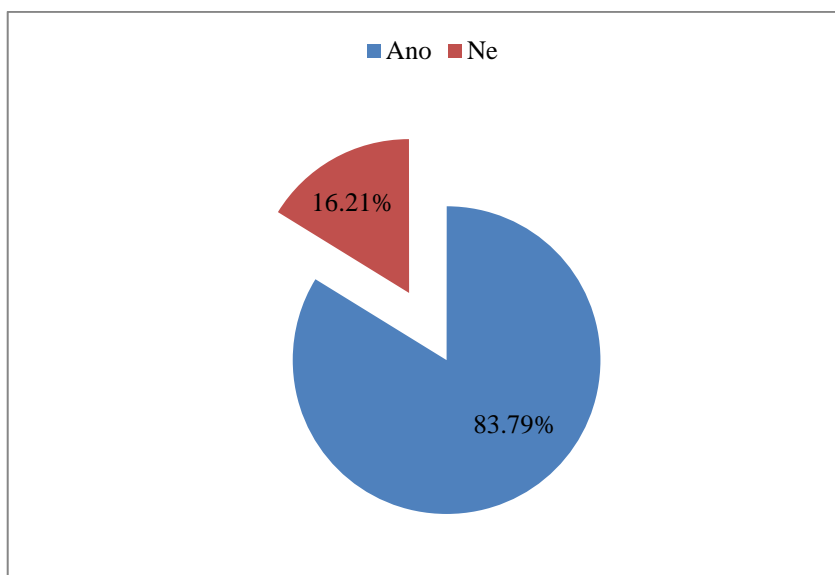
Otázka číslo 7:

Setkali jste se někdy s rasovou nesnášenlivostí?

- Ano
- Ne

Tab. 8. Setkání s rasovou nesnášenlivostí.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Ano	98	83,96 %
Ne	19	16,24 %

Graf č. 7. Setkání s rasovou nesnášenlivostí.

Zajímala jsem se pouze o to, jestli se v celém svém životě s tímto problémem setkali. Nezajímalo mne, za jakých okolností, jestli ve škole, na zápase nebo na ulici, popřípadě z jaké strany, jestli jako oběť, svědek nebo přímo jako aktivista, protože to by byl dotazník sám o sobě zaměřen na tuto problematiku. Výsledek vypovídá zcela jasně, celých 83,79% se s rasovou nesnášenlivostí setkalo a tím jsem zjistila odpověď na výzkumnou otázku, která zní: Byli někdy v kontaktu s rasovou nesnášenlivostí účastníci výzkumu?

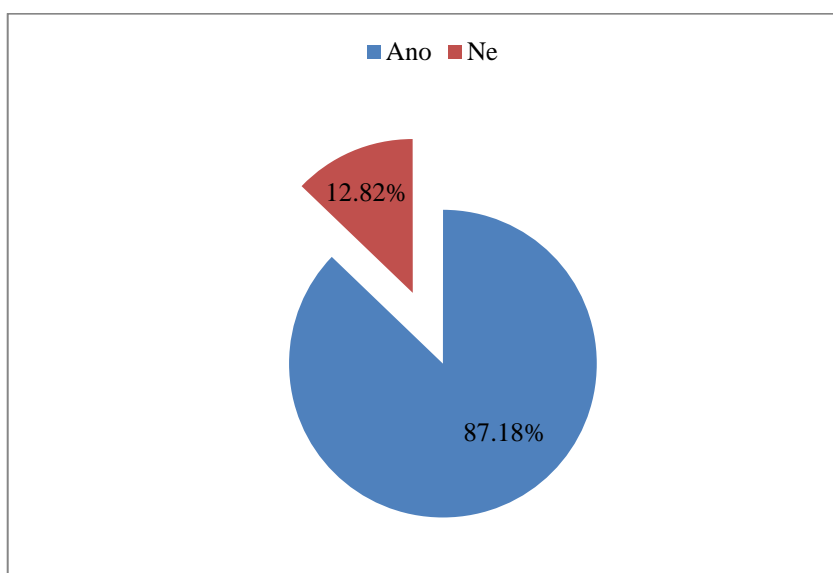
Otázka číslo 8:

Myslíte si, že poznání jiných menšin a kultur vás může vnitřně obohatit?

- Ano
- Ne

Tab. 9. Obohacení nás, jinými menšinami a kulturami.

Možnosti odpovědí:	Počet odpovědí:	Vyjádřeno v procentech:
Ano	102	87,18 %
Ne	15	12,82 %

Graf č. 8. Obohacení nás, jinými menšinami a kulturami.

Odpověď na výzkumnou otázku: Jak nahlíží na jedince a jejich kultury z jiných etnických menšin obyvatelé České republiky? Tady jsem ráda za výsledek, který mi vyšel, 87,18% je vysoké číslo. Jde vidět, že respondenti se nebrání poznání nových kultur. Možná by bylo zajímavé, do budoucna dělat více akcí s tematikou jiných kultur. Například večer s vietnamskou kuchyní nebo romským tancem. Víím, že takové akce jsou, ale mohlo by jich být více, aby se lidi zbavili svých předsudků a poznali jejich svět i z jiné stránky než si doteď myslí, jaký je. Když jsem na střední škole psala esej do občanské výchovy, co se lidem vybaví pod pojmem Vietnamec, výsledky byly převážně tržnice a u slova Rom, tak úřad nebo sociální dávky, což je škoda a věřím, že do budoucna se to změní.

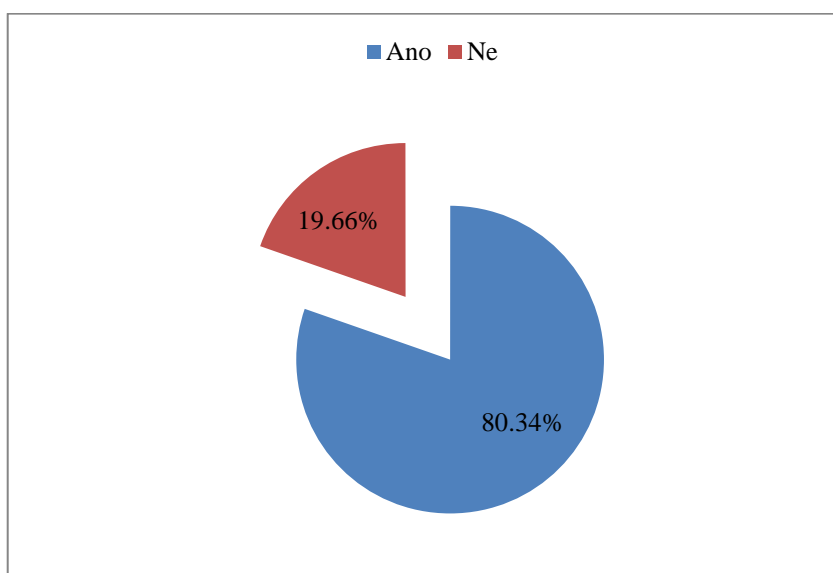
Otázka číslo 9:

Setkali jste se někdy s termínem multikulturální vzdělávání?

- Ano
- Ne

Tab. 10. Setkání s pojmem multikulturální vzdělávání.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Ano	94	80,34 %
Ne	23	19,66 %

Graf č. 9. Setkání s pojmem multikulturální vzdělávání.

Výzkumná otázka: Znají čeští občané pojem multikulturální vzdělávání? Celých 80,34%, zná alespoň tento pojem, i ti co multikulturální vzdělávání neměli ve škole během svého studia, ho znají aspoň z tisku nebo médií.

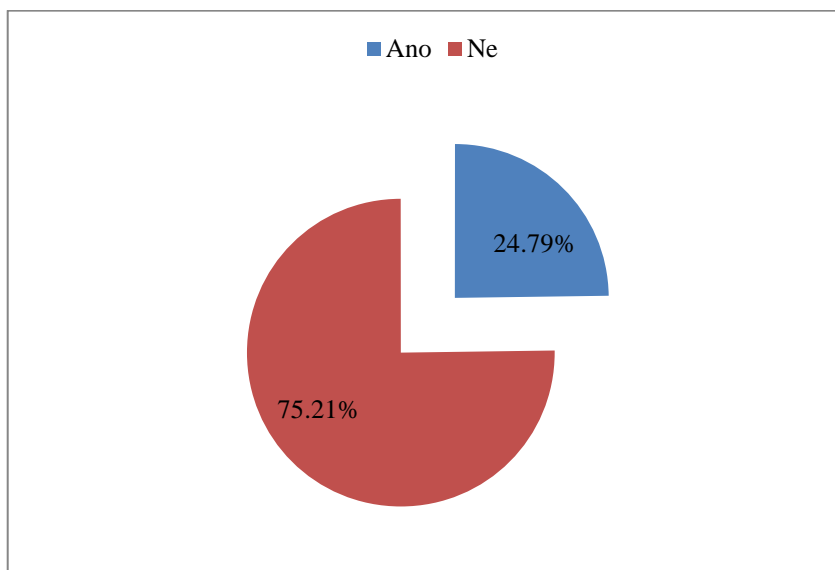
Otázka číslo 10:

Znáte nějakou školu, kde probíhá multikulturní vzdělávání?

- Ano
- Ne

Tab. 11. Znalost školy, kde probíhá multikulturní výchova.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Ano	29	24,79 %
Ne	88	75,21 %

Graf č. 10. Znalost školy, kde probíhá multikulturní výchova.

Je škoda, že výsledek ohledně vědomosti škol, kde multikulturní výchova probíhá, je tak malý. Přitom si myslím, že publikací nebo nějakých televizních dokumentů je dostatek. Například film *Bastardi a Smradi* vzbudili velké diskuze.

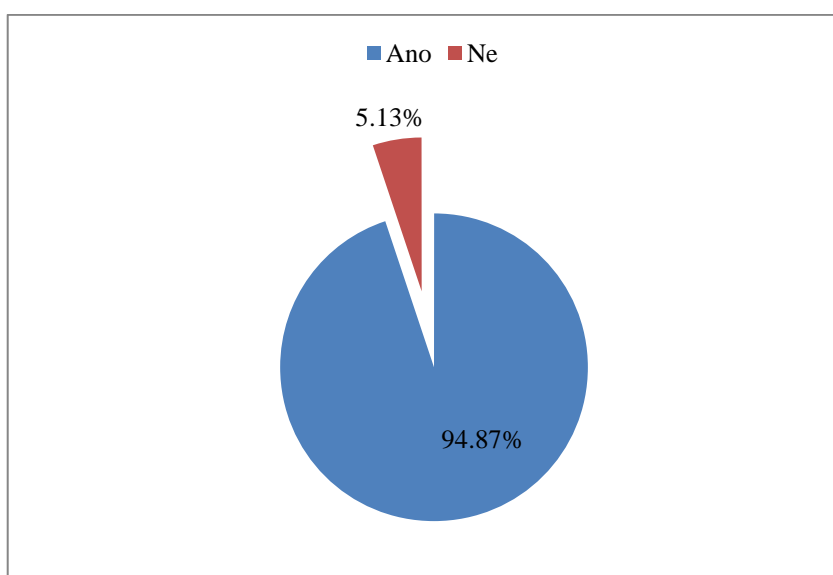
Otázka číslo 11:

Myslíte si, že je správné, aby děti z etnických menšin chodily do školy spolu s majoritní většinou?

- Ano
- Ne

Tab. 12. Správnost chození dětí do jedné třídy z různých etnik.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Ano	111	94,87 %
Ne	6	5,13 %

Graf č. 11. Správnost chození dětí do jedné třídy z různých etnik.

Ráda bych zmínila to, že když jsem konzultovala svoje otázky do výzkumu, setkávala jsem se s názory u starší populace, že jsou spíše proti, ale myslím si, že to pramení z toho, že během svých studií se s touto problematikou neselektovali, když měli ve třídě někoho z jiné etnické menšiny, dříve to byli hlavně Romové, tak museli studovat jako všichni ostatní, jinak by rodiče měli potíže. Nedělaly se žádné přípravné třídy a nefungoval speciální romský asistent. Všichni se brali společně. U mladší generace, jsem si zase povšimla, že jsou také proti společným třídám, ale svůj podíl podle mě, na tom mají masmédiá, každou chvíli vidíme v televizi nějaké demonstrace nebo ve zprávách útoky Romů na servírky nebo přepadávání lidí na ulici, vím je to hrozné, ale dělá to i majoritní

většina, jen to není taková senzace pro reportéry. Samozřejmě každý má nějaké své vlastní zkušenosti, ale děti jsou děti, za své rodiče nemůžou, mají svoje práva a povinnosti, tudíž se domnívám, že společné třídy, když by byly dobře zorganizované a připravené, by mohly dobře fungovat.

Otázka číslo 12:

Pokud ne, proč?

Zde jsem nechala prostor pro vyjádření svými slovy, těm, kteří by si nepřáli, aby děti z jiných etnických menšin chodily do školy společně s majoritní většinou. Různá vyjádření jsou samozřejmě anonymní, přesně je cituji, jen jsem opravila případnou gramatiku.

- *„Záleží na tom, o jakou etnickou menšinu by se jednalo, např. v případě asijských národů, nebo východoevropských národů by mi nevadilo, kdyby jejich děti chodily do školy spolu s českými dětmi (děti majority). Nesouhlasím však s tím, aby romské děti navštěvovaly školu spolu s českými dětmi, protože jsou často konfliktní - problematika šikany ze strany romských dětí, výjimku bych povolila jen u romských dětí, které nejsou konfliktní.“*
- *„Ztráta tradic, převálcování multikulturou.“*
- *„Nesnáším cigány.“*
- *„Rozdílný přístup k odpovědnosti a chování vůči ostatním lidem.“*
- *„Protože smrdí.“*
- *„Z důvodů přílišného vyrušování než děti z majoritní společnosti, některé děti z etnické menšiny mohou mít nižší IQ a tím mohou zpomalovat a brzdit vzdělávání ostatních z majoritní většiny.“*

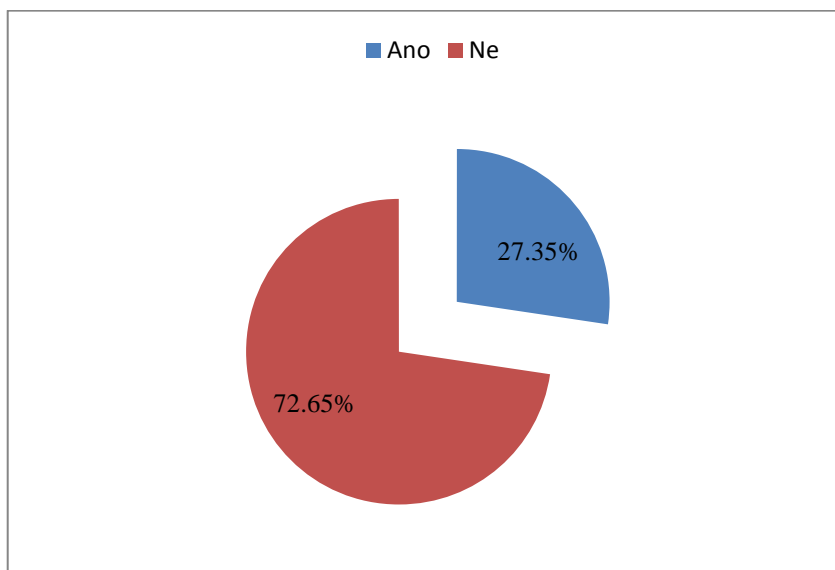
Otázka číslo 13:

Měli jste během vašeho studia multikulturní výchovu?

- Ano
- Ne

Tab. 13. Multikulturní výchova během vašeho studia.

Možnosti odpovědí:	Počet odpovědí:	Vyjádřeno v procentech:
Ano	32	27,35 %
Ne	85	72,65 %

Graf č. 12. Multikulturní výchova během vašeho studia.

Zde mě výsledek nijak nepřekvapil. Domnívala jsem se, že většina respondentů během svého studia multikulturní výchovu neměla. Bývala sice občanská nauka nebo dějepis, ale jak žít spolu na jednom území nebo jak se k sobě chovat, to ne. Díky Rámcovému vzdělávacímu programu z roku 2004 je pevně ukotvena multikulturní výchova v osnovách škol. Dnešní děti a studenti se učí, jak vycházet s jinými menšinami.

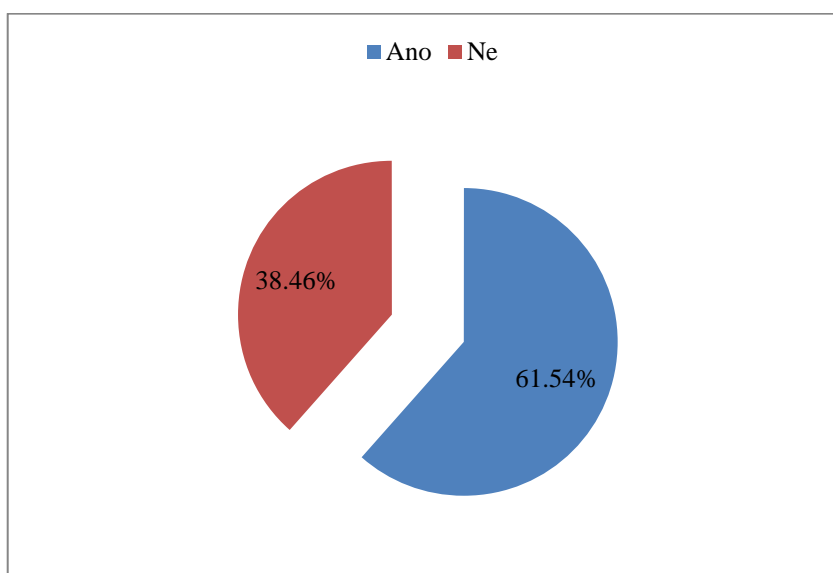
Otázka číslo 14:

Měli jste během vašeho studia za spolužáka někoho z jiné etnické menšiny?

- Ano
- Ne

Tab. 14. Během studia spolužák z jiné etnické menšiny.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Ano	72	61,54 %
Ne	45	38,46 %

Graf č. 13. Během studia spolužák z jiné etnické menšiny.

Většina dotázaných měla spolužáka z jiné etnické menšiny, což je zajímavé a jsem ráda, že poznali lidi z jiné menšiny, jak pracují a chovají se, ale hlavně jejich tradice a názory.

Otázka číslo 15:

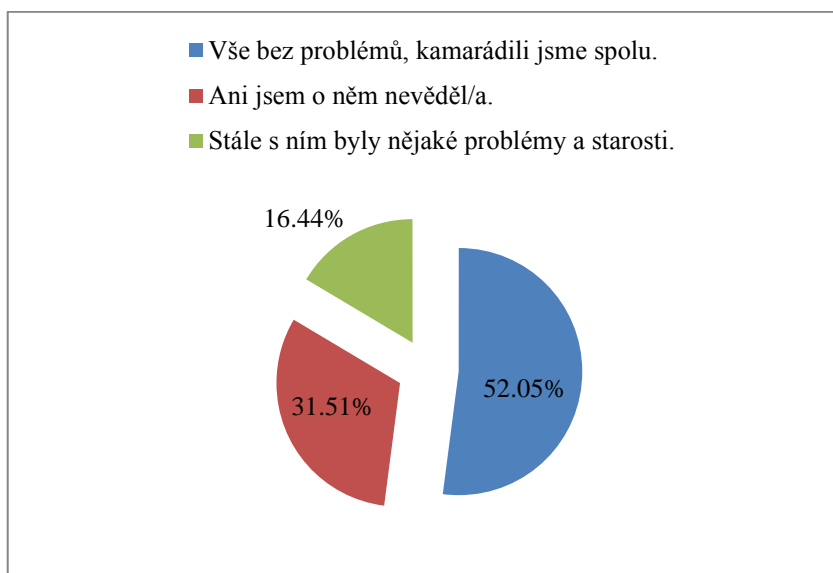
Tato otázka navazuje k otázce předcházející. Respondenti, kteří odpověděli ano, se mohli dále vyjádřit ke vztahu k tomu danému spolužákovi.

Pokud ANO, jaký byl váš vztah se spolužákem:

- Vše bez problémů, kamarádili jsme spolu.
- Ani jsem o něm nevěděl/a.
- Stále s ním byly nějaké problémy a starosti.

Tab. 15. Vztah ke spolužákovi z jiné etnické menšiny.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Vše bez problémů, kamarádili jsme spolu.	38	52,05 %
Ani jsem o něm nevěděl/a.	23	31,51 %
Stále s ním byly nějaké problémy a starosti.	12	16,44 %

Graf č. 14. Vztah ke spolužákovi z jiné etnické menšiny.

Zde výsledky byly různé. Většinou se spolužákem vycházeli bez problémů nebo o něm nevěděli, což je dobře a znamená to, že nedocházelo k nějakým větším rozepřím. Dvanáct respondentů, zaznamenali se spolužákem určité problémy a starosti, ale pořád je to malé

číslo a jsem potěšena, že to není obráceně. I já měla na střední škole spolužáka z jiné etnické menšiny a to konkrétně z Romské. Byl to jeden z nejšikovnějších studentů, poctivý a vždy pomohl. Nyní studuje vysokou školu.

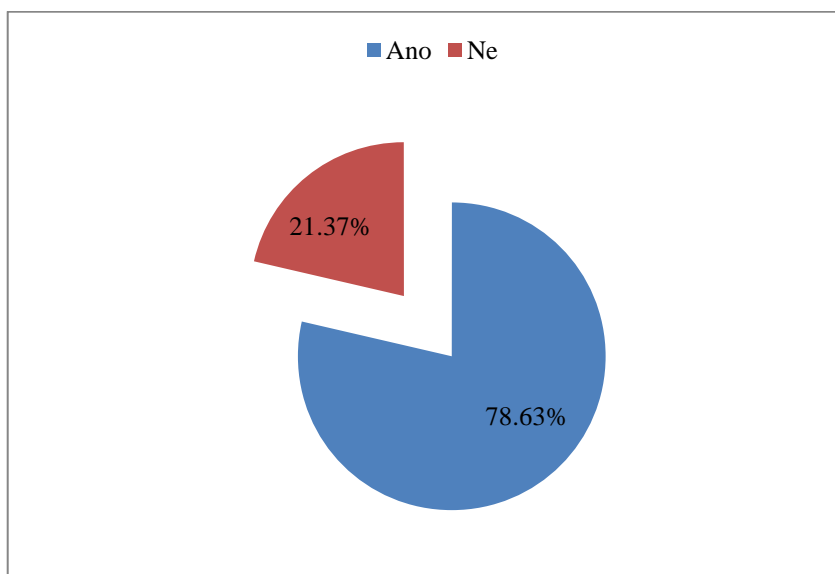
Otázka číslo 16:

Dali byste vaše děti bez starostí do třídy nebo školy, kde jsou žáci i z jiných etnických menšin?

- Ano
- Ne

Tab. 16. Dát své dítě do školy s dalšími dětmi z jiných etnických menšin.

<u>Možnosti odpovědí:</u>	<u>Počet odpovědí:</u>	<u>Vyjádřeno v procentech:</u>
Ano	92	78,63 %
Ne	25	21,37 %

Graf č. 15. Dát své dítě do školy s dalšími dětmi z jiných etnických menšin.

Většina respondentů souhlasila a dala by svoje děti do školy společně s dětmi z jiných etnických menšin. Přes dvacet procent byla proti, své důvody a názory mohli vyjádřit v další otázce.

Otázka číslo 17:

Pokud ne, proč?

Poslední otázku jsem nechala na vyjádření svého názoru k otázce, jestli by svoje děti dali do společné třídy s dětmi z jiných etnických menšin. Zajímalo mě, proč ne, takže opět doslova cituju, pouze doplním chybějící diakritiku.

- *„Dala bych ho tam, ale ne bez starostí. Nemyslím si, že by multikulturní výchova byla již zvládnutá takovým způsobem, aby integrace dětí z menšin probíhala bezproblémově a správně. Krom toho musí být vždy vůle a aktivní snaha na obou stranách - tedy nejen ze strany školy a pedagogů, ale také dětí a jejich rodičů jak z majoritních tak minoritních etnik, což mi tak zatím také nepřipadá.“*
- *„Měla bych problém, pokud by zastoupení dětí z jakékoliv etnické menšiny bylo více jak 5 žáků ve třídě.“*
- *„Měla bych strach, že to, co je dobré, toho si nevšimne, ale po čem houby, toho se chytí.“*
- *„Je rozdíl např. mezi ZŠ a VŠ a rozhodně mezi menšinami.“*
- *„Pokud romská menšina ne, ostatní ano.“*
- *„Problémy šikana.“*
- *„Záležalo by v akom pomerovom zastúpení by tam bola tá "menšina" pretože by sa mohlo stať, že práve moje dieťa by bolo v menšine a to by som určite nechcela. Hlavne viem, že vo veľkej miere hlavne rómske deti zaostávajú zavýukou ako ich rovesníci z iných škôl - v tom by som videla problém. Inak by mi to nevadilo pretože som mala spolužiaka z menšiny a vychádzali sme úplne normálne akoby nebol ani z "menšiny", vobec sme ho neseparovali ako sa to v médiách momentálne moc separuje.“*
- *„Tato otázka není ještě dořešena, a vidím to jako problém rodičů těchto dětí. Ovšem není etnická menšina jako etnická menšina.“*
- *„Ano i ne - záleží na dítěti samotném - s problémovými dětmi je to problém a celá třída trpí.“*
- *„Mohlo by mé dítě bez starosti chodit třeba do romské školy?“*
- *„Pokud by tam byli cigáni, tak ne, jinak ano.“*
- *„Nemám rád cigány.“*
- *„Záleží s jakou menšinou.“*
- *„Nemám děti, nedokážu to posoudit.“*

- „Vietnamci dbají o vzdělávání, ti mně nevadí. Romové naopak, kašlou na vzdělání, proto do romské školy nee. Takže - multikultura ano, ale jen s těmi, kdo se chtějí přizpůsobit většině a něco pro to dělají a ne jen po generace čekají na pomoc. Romové po staletí jen remcají a Vietnamci za 25 let splyvají s většinou. Takže je chyba ve většinové společnosti nebo v některé menšině????“
- „Protože bych měla strach, aby nebyly děti šikanovány a stahovány do různých sekt a skupin etnické menšiny.“
- „Kdyby šlo o romskou minoritu, určitě bych řešila, jak to ve škole popř. ve třídě probíhá a funguje.“
- „Protože menšina tady nemá co děla, potřeba je vyhladit !!!!“
- „Záleželo by ovšem na počtech a na národnosti žáků.“
- „Odpověděla jsem ano, ale třeba adresu našeho rodinného bytu, jsem vybírala na "dobré adrese" a jednou z mnou stanovených podmínek bylo minimum Romů v okolí.“
- „I když jsem měl relativně dobrou zkušenost se spolužáky z jiných etnických menšin, tak jsem měl i špatnou zkušenost s jinými příslušníky etnických menšin.“
- „Víceméně, záleží na okolnostech a škole jako takové, domnívám se, že současný "standard" a státní školy nezvládají méně přizpůsobivé občany.“
- „Protože nechci, aby moje děti měly za kamarády nepřizpůsobivé občany ČR, myslím tím Romy.“
- „Protože znám úroveň místních základních škol.“
- „Kdybych věděl, že jsou slušní, tak ano. Ale stoprocentní jistotu např. u romských dětí bych asi neměl.“

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo ukázat, co multikulturní vzdělávání obnáší a vysvětlit některé pojmy. Jako jeden z předpokladů k celkovému pochopení jsme si přiblížili hlavní zákony a Úmluvu o právech dítěte vůči právu na výchovu. Po prostudování teoretické části, jsme se v části praktické snažili zjistit jaké povědomí o této problematice a celkovém tématu má český občan.

V praktické části jsme si stanovili hypotézy, na které jsme našli odpovědi pomocí kvantitativního výzkumu. Hypotéza první- *Integrace dětí z různých etnik do jedné třídy* – je potvrzena. Svě dítě by do škol s dalšími dětmi dalo 78,63% respondentů. Další se vyjádřili, že by dali děti do škol, ale záleželo by na zastoupení menšin ve třídě a na organizaci třídy. *Romská menšina* je podle 80,34% dotázaných *nejvíce zastoupená v České republice*, tuto hypotézu tedy potvrzujeme, nicméně podle sčítání lidu se k této menšině hlásí pouhých 5 135 obyvatel. Výsledek dává najevo, že podle českých občanů je romská menšina zastoupena více než oficiální statistiky uvádí. *Známost pojmu multikulturního vzdělávání* můžeme také potvrdit. S tímto pojmem se setkalo 80,34% zúčastněných.

Z práce vyplynulo, že základ je v rodině a tradicích, děti by měli být vychovávány v přátelském a tolerantním prostředí, bez různých předsudků a zažitých stereotypů. Pokud na toto prostředí a základní výchovu naváže předškolní a školní vzdělávání ve stejném duchu, máme vynikající základ pro multikulturní společnost.

Z výzkumu vyplynul výsledek spíše pozitivní, lidé se nebrání poznávání jiných kultur a tradic. Podle názorů odborníků, by se mělo školství připravit na nárůst žáků z jiných etnických menšin. Pro zapojování do tříd s majoritou, by měl být nakloněn pedagogický sbor, rodiče i žáci. Věříme, že pokud se vše dobře připraví, můžou multikulturní školy skvěle fungovat. Už teď můžeme pozorovat, že na určitých školách to funguje znamenitě a další školy se jen připojí.

Téma úzce souvisí se sociální pedagogikou a profesí sociálního pedagoga, poněvadž při jednání s rodiči, žáky či učiteli musí projevít sociální pedagog jisté pochopení, empatii a znalosti, že danému problému rozumí. Během svých studií musí absolvovat předměty, jako jsou psychologie, právo, pedagogika, vybrané sociologické problémy, adiktologii, filosofii a jiné. Je to vynikající pracovník v multikulturních školách.

Téma bakalářské práce mě velmi bavilo. Zjistila jsem, že k tématu je dostatek literatury, takže jsem si rozšířila obzory. Načetla jsem spousty zajímavých informací a definic. Ráda bych tedy doporučila literaturu od Evy Marádové, *Multikulturní porozumění z roku 2006*, zaujala mě také knížka od Lenky Gulové, *Aktivizace sociálně znevýhodněných skupin v pedagogické praxi a výzkumu z roku 2012* a *Studie o právech dítěte* od pana Dalibora Jílka a kolektivu autorů z roku 2011. V neposlední řadě velmi inspirativní kniha od Tattyany Šiškové, *Menšiny a migranti v České republice z roku 2001*.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BALVÍN, J. *Pedagogika, andragogika a multikulturalita*. Praha: Hnutí R- RADIX, 2012, s. 260. ISBN: 978-80-867-98-07-3.
- BARGEL, M., KALEJA, M., MUHLPACHR P. A KOL. *Inkluze versus exkluze- dilema sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010, s. 184. ISBN: 978-80-87182-12-3.
- BARŠA, P. A KOL. *Krize v multikulturalismu: multikulturalismus v krizi*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2012, s. 264. ISBN: 978-80-7405-188-3.
- BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 347. ISBN: 80-7325-020-9.
- BLAHOŽ, J. *Sjednucující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha: ASPI, 2005, s. 260. ISBN: 80-7357-073-4.
- BOREŠOVÁ, P., CÍLKOVÁ, E. *Náměty pro multikulturní výchovu*. 2. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 167. ISBN: 978-80-7367-890-6.
- BRISCH, K. H. *Bezpečná výchova*. Praha: Portál, 2012, s. 160. ISBN: 978-80-262-0063-5.
- CISOVSKÁ, H. *Dramatická výchova a sociální učení v základním vzdělávání*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 2012, s. 132. ISBN: 978-80-7464-204-3.
- DUJKOVÁ L., GARDOŠOVÁ J. A KOL. *Vzdělávací program Začít spolu*. 2. vydání. Praha: Portál, 2012, s. 159. ISBN: 978-80-262-0106-9.
- FIALA, P., MAREŠ, M., STRMISKA, M. *Sociální inkluze*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 154. ISBN: 80-210-3131-X.
- FIGEL, J. *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities*. Brussels: EACEA- Eurydice, 2009, s. 188. ISBN: 978-92-9201-007-2.
- GULOVÁ, L. *Aktivizace sociálně znevýhodněných skupin v pedagogické praxi a výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 225. ISBN: 978-80-210-6030-2.
- HABART, T. A KOL. *Pojďte do školy! (NE) rovné šance na vzdělání znevýhodněných dětí*. Praha: Člověk v tísni, 2011, s. 189. ISBN: 978-80-87456-19-4.
- HOŘÍNOVÁ, A., OBROVSKÁ, L. A KOL. *Studie o právech dítěte*. Brno: Česko- britská o.p.s., 2011, s. 281. ISBN: 978-80-260-0377-9.

- HRDINA, A., I. Náboženská svoboda v právu České republiky. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2004, s. 265. ISBN: 80-86432-67-X.
- JÍLEK, D., ZERMATTEN, J. A KOL. *Cesty ke škole respektující a naplňující práva dítěte*. Brno: Česko-britská o.p.s., 2013, s. 432. ISBN: 978-80-905598-0-6.
- JŮZL, M., KRAUS B., TANNENBERGEROVÁ M. *Teorie výchovy*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 92. ISBN: 978-80-87182-04-8.
- KALEJA, M., KNEJP, J., PAVELČÍKOVÁ, N. *Mluvme o Romech, Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2009, s. 199. ISBN: 978-80-7368-708-3.
- KRAUS, B., SÝKORA, P. *Sociální pedagogika I*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009, s. 63.
- KREUZZIEGER, M. *Kultura v době zrychlené globalizace*. Praha: Filosofický ústav AV ČR, 2012, 106. ISBN: 978-80-7007-389-6.
- ĽUPTÁKOVÁ-VANČÍKOVÁ, K. *Učíme sa žiť v pestrom svete alebo interkultúrna výchova v primárnej edukácii*. Banská Bystrica: Občianske združenie ZDRUŽENIE PEDAGOG, 2009, s. 84. ISBN: 978-80-8083-777-8.
- MARÁDOVÁ, E. *Multikulturní porozumění*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 44. ISBN: 80-86991-82-2.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 5. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 108. ISBN: 978-80-7367-504-2.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, s. 124. ISBN: 80-901424-7-8.
- NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999, s. 129. ISBN: 80-7067-952-2.
- NĚMEC, J. *Včela má pilu aneb Přípravné třídy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 85. ISBN: 80-210-3727-X.
- NĚMEC, J., PAVLÍČKOVÁ, R., ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Edukace romských žáků v zrcadle výzkumných šetření*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 134. ISBN: 978-80-210-5148-5.
- NĚMEC, J., VACULÍK J. *Problematika sociálních skupin ve výuce společenskovedních předmětů*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 212. ISBN: 80-86633-74-8.
- PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, 2004, s. 199. ISBN: 80-7178-885-6.

- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova, příručka (nejen) pro učitele*. 2. vydání. Praha: Triton, 2011, s. 167. ISBN: 978-80-7387-502-2.
- ŠINDELÁŘOVÁ, J., ŠKODOVÁ, S. *Metodika práce s žáky-cizinci v základní škole*. Ústí nad Labem: MŠMT ČR- Univerzita J. E. Purkyně, 2012, s. 145. ISBN: 978-80-7414-559-9.
- ŠÍŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001, s. 188. ISBN: 80-7178-648-9.
- ŠÍŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 280. ISBN: 978-80-7367-182-2.
- ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělání Romů*. 3. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2008, s. 123. ISBN: 978-80-246-1524-0.
- TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 251. ISBN: 978-80-7367-097-9.
- VÁCLAVÍK, D. *Etnické a kulturní minority ve střední Evropě I*. Liberec: Technická univerzita, 2001, s. 120. ISBN: 80-003-01.
- VAŠUTOVÁ, M. *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*. Ostrava: Filozofická fakulta, 2005, s. 280. ISBN: 80-7042-691-8.
- VEČERKA, K. A KOL. *Rodina, občanská společnost a násilí*. Praha: Občanský institut, 1996, s. 44. ISBN: 80-901659-6-6.

Internetové stránky:

<http://www.phil.muni.cz/~siborova/deti.html>

http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/rekreace_kultura_a_nabozenstvi

<http://www.osmec.cz/pripravny-rocnik.php>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [online]. MŠMT, ©2011. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-472-2011-sb-kterym-se-meni-skolsky-zakon>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [online]. MŠMT, ©2004.

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>)

Vietnamská menšina v České republice [online]. Dostupné z:
<http://www.phil.muni.cz/~siborova/deti.html>

Sčítání lidu, domů a bytů 2011 [online]. ©2011. Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/rekreace_kultura_a_nabozenstvi

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Podíl věřících občanů v krajích České republiky – str. 15.

Obr. 2. Přehled studujících cizinců na českých školách – str. 29.

SEZNAM TABULEK

- Tab. 1. Náboženské vyznání obyvatel České republiky – str. 15.
- Tab. 2. Pohlaví respondentů – str. 39.
- Tab. 3. Věk respondentů – str. 40.
- Tab. 4. Bydliště respondentů – str. 41.
- Tab. 5. Nejvyšší dosažené vzdělání – str. 42.
- Tab. 6. Děti školou povinné – str. 43.
- Tab. 7. Nejvíce zastoupená menšina v České republice – str. 44.
- Tab. 8. Setkání s rasovou nesnášenlivostí – str. 45.
- Tab. 9. Obohacení nás, jinými menšinami a kulturami – str. 46.
- Tab. 10. Setkání s pojmem multikulturní vzdělávání – str. 47.
- Tab. 11. Znalost školy, kde probíhá multikulturní výchova – str. 48.
- Tab. 12. Správnost chození dětí do jedné třídy z různých etnik – str. 49.
- Tab. 13. Multikulturní výchova během vašeho studia – str. 51.
- Tab. 14. Během studia spolužák z jiné etnické menšiny – str. 52.
- Tab. 15. Vztah ke spolužákovi z jiné etnické menšiny – str. 53.
- Tab. 16. Dát své dítě do školy s dalšími dětmi z jiných etnických menšin – str. 54.

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1. Pohlaví respondentů – str. 39.
- Graf č. 2. Věk respondentů – str. 40.
- Graf č. 3. Bydliště respondentů – str. 41.
- Graf č. 4. Nejvyšší dosažené vzdělání – str. 42.
- Graf č. 5. Děti školou povinné – str. 43.
- Graf č. 6. Nejvíce zastoupená menšina v České republice – str. 44.
- Graf č. 7. Setkání s rasovou nesnášenlivostí – str. 45.
- Graf č. 8. Obohacení nás, jinými menšinami a kulturami – str. 46.
- Graf č. 9. Setkání s pojmem multikulturní vzdělávání – str. 47.
- Graf č. 10. Znalost školy, kde probíhá multikulturní výchova – str. 48.
- Graf č. 11. Správnost chození dětí do jedné třídy z různých etnik – str. 49.
- Graf č. 12. Multikulturní výchova během vašeho studia – str. 51.
- Graf č. 13. Během studia spolužák z jiné etnické menšiny – str. 52.
- Graf č. 14. Vztah ke spolužákovi z jiné etnické menšiny – str. 53.
- Graf č. 15. Dát své dítě do školy s dalšími dětmi z jiných etnických menšin – str. 54.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník k praktické části - 3 strany

Příloha 2: Seznam základních škol v Brně – 2 strany

Příloha 3: Sčítání lidu 2011, výsledky cizinci v České republice – 2 strany

Příloha 4: Fotografie ze škol - ZŠ Staňkova, ZŠ 28. října, ZŠ Hudcova – 5 stran

PŘÍLOHA 1: DOTAZNÍK K PRAKTICKÉ ČÁSTI

Dobrý den,

chtěla bych vás poprosit o vyplnění krátkého a zároveň anonymního dotazníku k mé bakalářské práci, která se zabývá edukací v multikulturních školách. Dotazník se skládá ze všeobecných otázek a otázek zaměřených k tématu. Jsem studentkou Univerzity Tomáše Baťi ve Zlíně - Institut mezioborových studií Brno. Předem vám moc děkuji za jeho vyplnění.

Přeji hezký den, s pozdravem Jana Tomášková.

Vaše pohlaví:*

- Žena
- Muž

Váš věk:*

- 0-25 let
- 25-50 let
- 51 a více let

Kde bydlíte:*

- Čechy
- Morava
- Slezsko

Nejvyšší dosažené vzdělání:*

- Základní vzdělání
- Středoškolské vzdělání
- Vysokoškolské vzdělání

Máte děti školou povinné?*

- Ano
- Ne

Která menšina je podle vás v České republice nejvíce zastoupená?*

- Vietnamská
- Ukrajinská
- Romská

Setkali jste se někdy s rasovou nesnášenlivostí?*

- Ano
- Ne

Myslíte si, že poznání jiných menšin a kultur vás může vnitřně obohatit?*

- Ano
- Ne

Setkali jste se někdy s termínem multikulturní vzdělávání?*

- Ano
- Ne

Znáte nějakou školu, kde probíhá multikulturní vzdělávání?*

- Ano
- Ne

Myslíte si, že je správné, aby děti z etnických menšin chodily do školy spolu s majoritní většinou?*

- Ano
- Ne

Pokud ne, proč?

Měli jste během vašeho studia multikulturní výchovu?*

- Ano
- Ne

Měli jste během vašeho studia za spolužáka někoho z jiné etnické menšiny?*

- Ano
- Ne

Pokud ANO, jaký byl váš vztah se spolužákem:

- Vše bez problémů, kamarádili jsme spolu.
- Ani jsem o něm nevěděl/a.
- Stále s ním byly nějaké problémy a starosti.

Dali byste vaše děti bez starostí do třídy nebo školy, kde jsou žáci i z jiných etnických menšin?*

- Ano
- Ne

Pokud ne, proč?

PŘÍLOHA 2: SEZNAM ZÁKLADNÍCH ŠKOL V BRNĚ

Školy, které vyučují děti cizinců, integrují žáky se specifickými vzdělávacími potřebami, přijímají děti s vývojovými poruchami chování, řídí se programem Začít spolu a Škola bez hranic.

- **Anglická základní škola, Mendlovo náměstí 3/4, Brno**

-zaměření: výuka dětí cizinců, informatika, jazykové, matematické, mimořádně nadané děti, přírodovědecké, bilingvní třída

- **Základní škola, Brno, Holzova 1, příspěvková organizace**

-zaměření: ekologie, hudební, informatika, jazykové, logopedie, mimořádně nadané děti, sportovní, specifické poruchy učení, integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, Otevřená škola

- **Základní škola a mateřská škola Brno, Křídlovická 30b, příspěvková organizace**

-zaměření: Dalton, informatika, jazykové, matematické, mimořádně nadané děti, přírodovědecké, integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami

- **Základní škola, Brno, Botanická 70**

-zaměření: jazykové, sportovní, integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami

- **Základní škola, Brno, Masarova 11, příspěvková organizace**

-zaměření: výuka dětí cizinců, Dalton, kombinované vady, autismus, logopedie, specifické poruchy učení, výtvarné, děti s handicapem, integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami

- **Základní škola a Mateřská škola Brno, Merhautova 37**

-zaměření: specifické poruchy učení, Integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, Tvořivá škola

- **Základní škola, Brno, Novolíšeňská 10, příspěvková organizace**

-zaměření: ekologie, informatika, jazykové, logopedie, sportovní, specifické poruchy učení, integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, technické obory

- **Základní škola Brno, Vejrostova 1**

-zaměření: informatika, jazykové, sportovní, program Začít spolu

- **Základní škola Brno, Měšťanská 21, příspěvková organizace**

-zaměření: výuka dětí cizinců, kombinované vady, autismus, sportovní, specifické poruchy učení, Integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, Tvořivá škola

- **Základní škola Brno, nám. Svornosti 7**

-zaměření: jazykové, sportovní, integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami

PŘÍLOHA 3: SČÍTÁNÍ LIDU 2011, VÝSLEDKY CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE

Data jsem získala na internetovém portálu Českého statistického úřadu. Přesný internetový zdroj: <http://notes2.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/170222-14>.

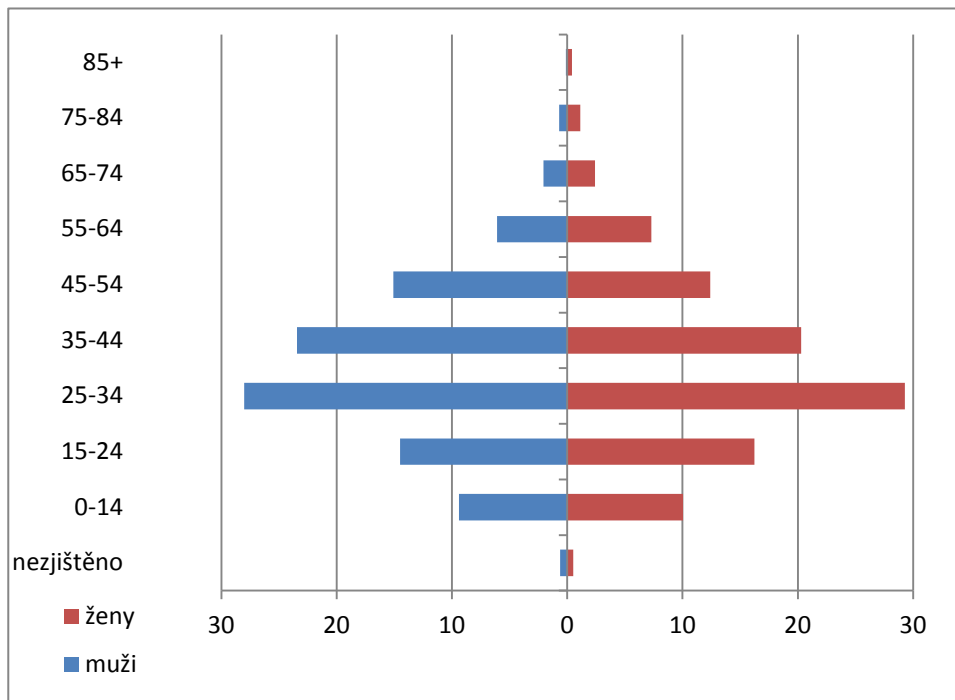
Tab. 1. Cizinci podle vybraných státních občanství a pohlaví v letech 2001 a 2011

Státní občanství	2001				2011			
	abs.	v %	podíl v %		abs.	v %	podíl v %	
			muži	ženy			muži	ženy
Cizinci celkem	124 668	100,0	53,4	46,6	422 276	100,0	57,4	42,6
z toho:								
Slovensko	24 201	19,4	54,1	45,9	82 251	19,5	53,7	46,3
Ukrajina	20 628	16,6	47,2	52,9	116 139	27,5	57,3	42,7
Vietnam	18 210	14,6	61,4	38,6	52 612	12,5	58,9	41,1
Rusko	7 696	6,2	44,1	55,9	31 545	7,5	45,2	54,8
Polsko	13 350	10,7	36,1	63,9	16 800	4,0	47,6	52,4

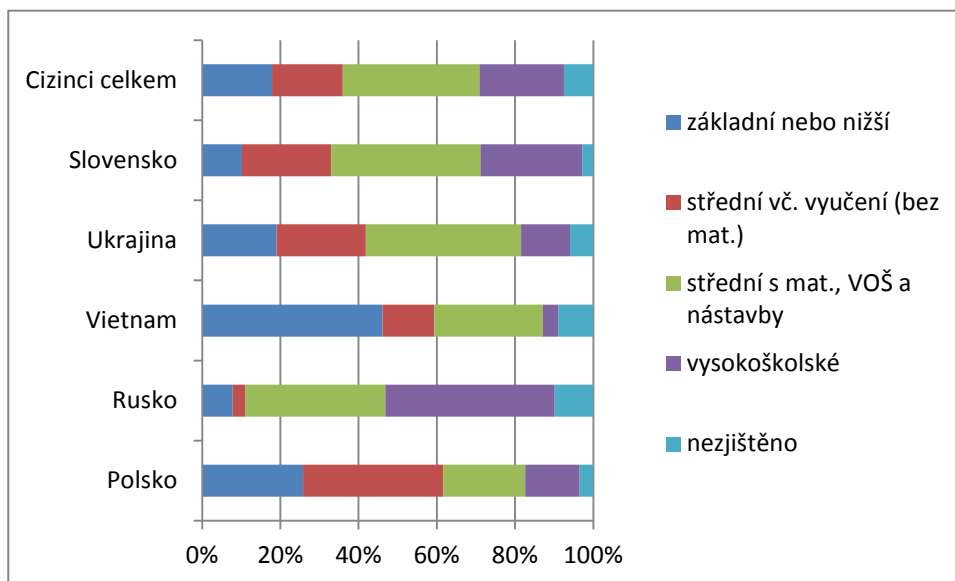
Tab. 2. Cizinci podle zdroje získání informací k 26. 3. 2011

Státní občanství	Cizinci celkem		v tom údaje získané			
			prostřednictvím formulářů		z registru	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Cizinci celkem	422 276	100,0	251 625	100,0	170 651	100,0
z toho:						
Slovensko	82 251	19,5	62 730	24,9	19 521	11,4
Ukrajina	116 139	27,5	57 942	23,0	58 197	34,1
Vietnam	52 612	12,5	33 397	13,3	19 215	11,3
Rusko	31 545	7,5	17 693	7,0	13 852	8,1
Polsko	16 800	4,0	12 066	4,8	4 734	2,8

Tab. 3. Věková struktura cizinců podle pohlaví k 26. 3. 2011 (v %)

Tab. 4. Cizinci podle vzdělání k 26. 3. 2011 (v %)

PŘÍLOHA 4: FOTOGRAFIE ZE ŠKOL - ZŠ STAŇKOVA, ZŠ 28. ŘÍJNA, ZŠ HUDCOVA

Základní a mateřská škola Staňkova

Základní a mateřská škola 28. Října

Základní škola Hudcova

